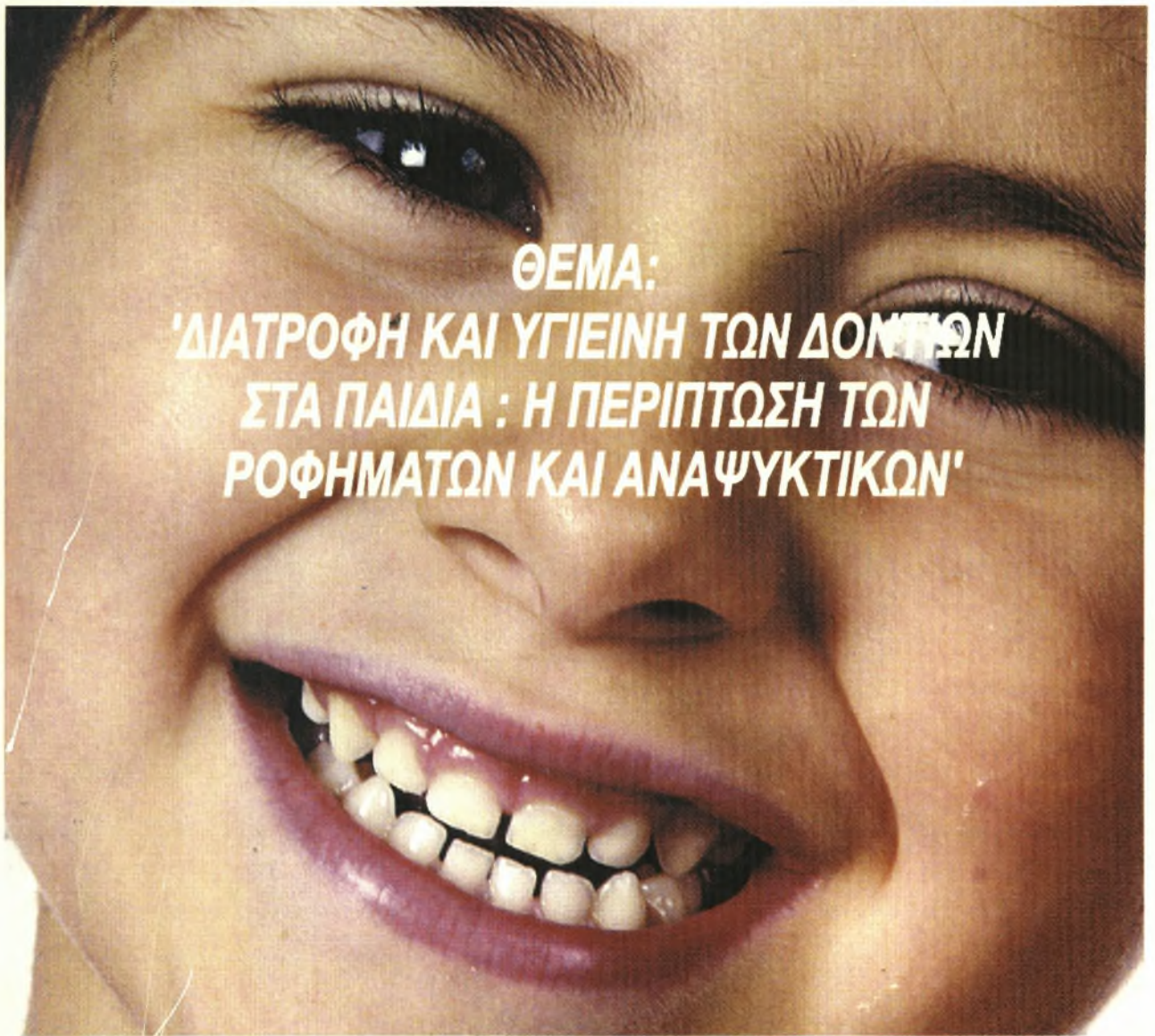

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

**ΘΕΜΑ:
'ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΩΝ ΔΟΝΤΩΝ
ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΡΟΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΩΝ'**

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΠΙΠΕΡΑΚΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 4761/1
Ημερ. Εισ.: 18-12-2006
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ
2006
ΠΑΠ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας και κάνοντας έναν απολογισμό των τελευταίων εφτά μηνών αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω όσα αισθάνομαι για τους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου σε όλη αυτήν την προσπάθεια.

Ευχαριστώ τον κύριο Στέλιο Πιπεράκη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που υπήρξε ο κύριος επιβλέπωντας καθηγητής της εργασίας μου, για την αμέριστη στήριξη του. Τον ευχαριστώ θερμά για τις ουσιαστικές επιστημονικές συμβουλές του καθώς επίσης και για τις σημαντικές του υποδείξεις και τις ιδιαίτερα χρήσιμες τελικές διορθώσεις της πτυχιακής μου εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Χριστίνα Ρούση, Ψυχολόγο, για την συνεχή καθοδήγηση της και για την βοήθειά της στην έκδοση των στατιστικών αποτελεσμάτων της έρευνάς μου. Την ευχαριστώ θερμά για την υπομονή, την εμπιστοσύνη και την αγάπη που μου έδειξε, ιδιαίτερα σε στιγμές κούρασης και απογοήτευσης.

Ευχαριστώ τον κύριο Βασίλη Δάμτσια, Εκπαιδευτικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, για την βοήθεια και την στήριξη του κατά την διάρκεια όλης της έρευνας, καθώς ήταν αυτός που όχι μόνο μου υπέδειξε τα σχολεία που θα μπορούσα να πραγματοποιήσω την έρευνα μου αλλά και με συνόδευε σε κάθε ένα από αυτά. Παράλληλα θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς των τάξεων που επισκέφτηκα για την βοήθειά τους και τον χρόνο που μου διέθεσαν, καθώς και τα παιδιά για την εθελοντική συμμετοχή τους.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την φίλη μου Ηρώ Σπανούλη, φοιτήτρια Αγγλικής Φιλολογίας, για την βοήθεια της στην μετάφρασή του θεωρητικού μέρους της πτυχιακής εργασίας. Επιπλέον επιθυμώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου, στους οποίους οφείλω όσα έχω καταφέρει μέχρι σήμερα καθώς ήταν πάντα δίπλα μου για να με στηρίζουν και να με καθοδηγούν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....4

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....5

Κεφάλαιο 1ο : Θεωρητικό Μέρος

1.1 Παιδί και κατανάλωση ροφημάτων.....7

1.2 Η επίπτωση των ροφημάτων στα δόντια.....10

1.3 Η προβληματική της παρούσας ερευνάς: Στόχοι και υποθέσεις.....14

Κεφάλαιο 2ο : Μεθοδολογικό Μέρος

2.1 Το δείγμα της έρευνας.....16

2.2 Το ερωτηματολόγιο.....18

2.3 Η διαδικασία.....18

Κεφάλαιο 3ο : Αποτελέσματα – Συμπεράσματα

3.1 Αποτελέσματα της έρευνας.....20

3.2 Συμπεράσματα-Συζήτηση.....41

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....45

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....47

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα μελέτη διερευνώνται οι καταναλωτικές προτιμήσεις των παιδιών της σχολικής ηλικίας (9- 12 ετών), αναφορικά με τα ροφήματα και τα αναψυκτικά και η καταγραφή των παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωσή τους (σύμφωνα πάντα με τις εκτιμήσεις των παιδιών). Επίσης, διερευνώνται οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών πάνω στα θέματα των ασθενειών των δοντιών. Από τις έρευνες φάνηκε ότι τα παιδιά καταναλώνουν ποικιλίες ροφημάτων και αναψυκτικών. Πολλά από αυτά έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία των δοντιών, που φάνηκε ότι δεν γνωρίζουν επαρκώς τα παιδιά. Οι επιλογές των διαφόρων ροφημάτων και αναψυκτικών, στην ηλικία αυτή, φαίνεται ότι καθορίζονται, περαιτέρω, έκτος από τη γεύση του ποτού, και από τις καταναλωτικές συνήθειες των γονέων και των φίλων καθώς και από τη διαφήμιση αυτών.

Στην έρευνα συμμετείχαν 600 παιδιά ηλικίας 9- 12 ετών, στα οποία δόθηκαν ερωτηματολόγια κατάλληλα προσαρμοσμένα στο αναγνωστικό τους επίπεδο. Τα στατιστικά αποτελέσματα των ερωτήσεων έδειξαν ότι τα παιδιά επιλέγουν, κατά κύριο λόγο, το γάλα, ως ρόφημα, παρά τα αναψυκτικά. Τα παιδιά δεν πιστεύουν τις διαφημίσεις και διακρίνουν σωστά ανάμεσα σε υγιεινά και μη υγιεινά ροφήματα. Όμως, τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν ότι τα παιδιά δεν έχουν επίγνωση των ασθενειών που μπορεί να προκληθούν στα δόντια από τα μη υγιεινά ροφήματα. Οι προσωπικές εμπειρίες από τη διάβρωση, η επαφή με τον οδοντίατρο και οι γονείς είναι οι παράγοντες που καθορίζουν, κυρίως, τη γνώση τους γύρω από τα θέματα της στοματικής υγιεινής.

Τέλος, στην έρευνά μας, παρουσιάζονται διεξοδικά οι επιδράσεις του φύλου, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου των γονέων στις καταναλωτικές (ροφημάτων και αναψυκτικών) προτιμήσεις των παιδιών και στις γνώσεις τους πάνω στα θέματα της υγιεινής των δοντιών.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η υγιεινή των δοντιών συνδέεται άμεσα με τη διατροφή των παιδιών. Από μικρή ηλικία τα παιδιά επιλέγουν να δοκιμάζουν ποικίλες τροφές και ροφήματα, τα οποία δεν είναι όλα υγιεινά για τα δόντια τους. Αρκετοί επιστήμονες έχουν ενοχοποιήσει τα όξινα ροφήματα για τη διάβρωση των δοντιών. Στην κατηγορία αυτών των ροφημάτων κατατάσσονται κυρίως τα αναψυκτικά.

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι επιλογές των παιδιών για τα διάφορα ροφήματα επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι η γεύση των ροφημάτων, η συμπεριφορά των γονέων και των φίλων καθώς και η διαφήμιση των προϊόντων.

Η παρούσα εργασία έχει εστιαστεί στη μελέτη της σχέσης της διατροφής, συγκεκριμένα των ροφημάτων, και της υγιεινής των δοντιών. Σκοπός της μελέτης αυτής, είναι να καταγραφούν οι αντιλήψεις των παιδιών σε σχέση με τα ροφήματα που προτιμούν, οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τους, καθώς και οι γνώσεις τους πάνω στα προβλήματα που δημιουργούν αυτά στα δόντια.

Η ακόλουθη μελέτη αποτελείται από τις εξής ενότητες:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι θεωρητικές και ερευνητικές απόψεις σχετικά με τις επιλογές των ροφημάτων από τα παιδιά και οι παράγοντες που τις επηρεάζουν, καθώς και οι επιπτώσεις τους στα δόντια. Επίσης, γίνεται αναφορά στους στόχους και τις υποθέσεις της παρούσης μελέτης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το δείγμα της έρευνας, τα εργαλεία-ερωτηματολόγια τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και η ερευνητική διαδικασία που ακολουθήσαμε.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με την αναλυτική έκθεση των ευρημάτων που προέκυψαν από την στατιστική επεξεργασία των δεδομένων.

Τέλος, στο ίδιο κεφάλαιο, συζητούνται διεξοδικά τα ευρήματα της παρούσης μελέτης, προκειμένου να εξαχθούν τα συμπεράσματα και να αποτιμηθεί τόσο η συμβολή της στην έρευνα όσο και η πρακτική της αξία στο χώρο του σχολείου και της οικογένειας.

Κεφάλαιο 1ο : Θεωρητικό Μέρος

1.1 Παιδί και κατανάλωση ροφημάτων.

Η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών καταναλώνει από πολύ μικρή ηλικία διάφορα ροφήματα. Ρόφημα είναι οποιοδήποτε πόσιμο υγρό, όπως το γάλα. Στη λίστα προτιμήσεων τους συμπεριλαμβάνονται και οι χυμοί, φυσικοί και συσκευασμένοι, και τα διάφορα αναψυκτικά. Τα αναψυκτικά αποτελούν μια κατηγορία ροφημάτων, τα οποία είναι ανθρακούχα και αρκετά όξινα. Μπορεί, βέβαια, σε μία πιο μικρή ηλικία να μην τα καταναλώνουν σε μεγάλες ποσότητες και με την ίδια συχνότητα, όμως, μεγαλώνοντας γίνονται καθημερινή συνήθεια. Θα πρέπει να επισημανθεί, ότι όλα τα προαναφερθέντα ροφήματα δεν έχουν την ίδια διατροφική αξία για τα παιδιά. Άλλα έχουν περισσότερες βιταμίνες και είναι πιο θρεπτικά, όπως το γάλα, οι φυσικοί χυμοί, ενώ άλλα, όπως τα αναψυκτικά και οι συσκευασμένοι χυμοί, περιέχουν πολλή ζάχαρη και γλυκαντικές ουσίες έχοντας επιπτώσεις στην υγεία των παιδιών. Αυτά τα ροφήματα έχουν ενοχοποιηθεί για σοβαρά προβλήματα που δημιουργούνται στα δόντια με την συχνή χρήση τους (Dugmore, & Rock, 2004). Επιπροσθέτως, φυσικό είναι, τα παιδιά να μην γνωρίζουν ποια είναι τα καλύτερα ροφήματα προς κατανάλωση καθώς και την ποσότητα που πρέπει να καταναλώνουν.

Ένα σημαντικό μέσο που συμβάλει στην αύξηση της κατανάλωσης των ποικίλων ροφημάτων είναι η διαφήμιση. Το πλήθος των διαφημιστικών ερεθισμάτων στα οποία εκτιθέμεθα καθημερινά επιβεβαιώνουν ότι η διαφήμιση αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της καταναλωτικής κοινωνίας μας. Η διαφήμιση θέλοντας να προωθήσει και να αυξήσει τις πωλήσεις των αγαθών, δημιουργεί και παρουσιάζει έναν φανταστικό κόσμο, ο οποίος διαφέρει από την πραγματικότητα (Ρούση, 2002). Επιπλέον, ακολουθεί μια στρατηγική αφύπνισης του ενδιαφέροντος των καταναλωτών και λειτουργεί με ψυχολογικούς νόμους για τη χειραγώγηση των αναγκών τους.

Ανάμεσα στα μεγαλύτερα θύματα της διαφήμισης πρέπει να τοποθετήσουμε τα παιδιά. Οι διαφημίσεις καταφέρνουν να εκμεταλλευτούν την αθωότητα, την άγνοια και την αδυναμία του παιδιού να κρίνει και να ελέγχει τις πληροφορίες που παίρνει συνεχώς. Περιλαμβάνουν στοιχεία από την κουλτούρα των παιδιών, με αναφορές στα πρότυπα τους, ενώ χρησιμοποιούν την ανάγκη των παιδιών για παιχνίδι, διασκέδαση, δράση, περιπέτεια, χιούμορ και φαντασία. Ιδιαίτερα στη φάση της μίμησης και της

ταύτισης, που βρίσκεται ένα μικρό παιδί, είναι δύσκολο να συνειδητοποιήσει ότι επηρεάζεται και υποβάλλεται στις διαθέσεις, στα συναισθήματα, τις ιδέες και τελικά στις συμπεριφορές που προβάλλει μία διαφήμιση. Έτσι του δημιουργείται μια έντονη επιθυμία να αποκτήσει όλα όσα βλέπει είτε αυτά αποτελούν αναγκαία αγαθά είτε όχι (Σαρλικιώτου, 1991). Μέσα σε αυτά μπορούμε να κατατάξουμε και τα ροφήματα που επιθυμούν να πίνουν τα παιδιά, μην έχοντας την γνώση αν αυτά που προτιμούν είναι υγιεινά ή όχι.

(Επιπλέον τα μηνύματα των διαφημίσεων είναι απλά και εύκολα αφομοιώσιμα και από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η συνεχής επανάληψή τους βοηθά στην εμπέδωση και στην αποκωδικοποίηση τους. Σε καμία περίπτωση, όμως, αν κάποιος από αυτά τα ροφήματα επιδρά αρνητικά στην υγιεινή των δοντιών, δεν θα αναφερθεί στη διαφήμιση και εδώ πέρα ο ρόλος των γονέων είναι δύσκολος, καθώς έχουν να ανταγωνιστούν τον όμορφο και μαγικό κόσμο των διαφημίσεων (Βάρβογλη, 2003).)

Επιπρόσθετα οι γονείς, ενώ διαθέτουν πείρα και κριτική σκέψη, ωστόσο παρασύρονται και αυτοί από τα παιδιά τους αλλά και από τις διαφημίσεις. Έτσι αδυνατούν να περιορίσουν την καταναλωτική μανία των παιδιών σε όλα τα διαφημιζόμενα προϊόντα και φυσικά στο θέμα των αναψυκτικών (Βάρβογλη, 2003). Επίσης οι περισσότεροι από αυτούς έχουν άγνοια για τις επιπτώσεις των ροφημάτων με αποτέλεσμα ούτε τα παιδιά να είναι σωστά ενημερωμένα.

Γίνεται εύκολα κατανοητό, λοιπόν, ότι υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που επηρεάζουν τα παιδιά στο να καταναλώνουν ή όχι όλα αυτά τα ροφήματα. Σύμφωνα με έρευνα των Grimm, Harnack και Story (2004) σχετικά με τον προσδιορισμό των παραγόντων που συνδέονται με την κατανάλωση των ροφημάτων στα παιδιά, τα αποτελέσματά της οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι κυριαρχούντες παράγοντες είναι η γεύση του ροφήματος, οι συνήθειες κατανάλωσης μη αλκοολούχων ποτών των γονέων και των φίλων, η διαθεσιμότητα των ροφημάτων στο σπίτι και στο σχολείο, καθώς και η τηλεοπτική διαφήμιση των προϊόντων (Grimm, Harnack, & Story, 2004).

Ένας πρωταρχικός, λοιπόν, παράγοντας που επηρεάζει τα παιδιά στην κατανάλωση ροφημάτων είναι η γεύση τους. Όσο πιο γευστικά είναι τα ροφήματα τόσο πιο πολύ θα προτιμηθούν από τα παιδιά. Τα αναψυκτικά είναι από τα είδη ροφημάτων που προτιμώνται, διότι τους προκαλούν την εντύπωση πως ξεδιψάνε, καθώς περιέχουν διοξείδιο του άνθρακα σε διάλυση και έτσι όσοι τα πίνουν αισθάνονται ότι δροσίζονται. Επιπλέον όλα τα ροφήματα περιέχουν ζάχαρη, κάτι που τα κάνει πιο γευστικά αλλά και όχι τόσο ασφαλή για τα δόντια των παιδιών. Ακόμη η

γεύση τους είναι ευχάριστη, γιατί εκτός από ζάχαρη περιέχουν τεχνητές αρωματικές ύλες και χρωστικές ουσίες, οι οποίες σίγουρα δεν αποβαίνουν σε καλό της υγεία των δοντιών τους (National Food Alliance, 1996).

Καθοριστικό ρόλο στην επιλογή των ροφημάτων από τα παιδιά παίζουν οι γονείς. Σε αυτούς ανάγεται η πρώτη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, πριν ακόμη αυτά ενταχθούν στη σχολική κοινότητα. Η κατανάλωση ροφημάτων εξαρτάται, βέβαια, από τη συμπεριφορά και τον τρόπο ζωής των ίδιων των γονέων, (Grimm, Harnack, & Story, 2004). Αν οι γονείς δεν έχουν επίγνωση ότι κάποια ροφήματα συμβάλουν στην εμφάνιση ασθενειών των δοντιών και τα καταναλώνουν σε μεγάλες ποσότητες, τότε τα παιδιά θα ακολουθήσουν το παράδειγμα τους. Οι γονείς θα πρέπει, λοιπόν, να ενημερωθούν για τις επιπτώσεις που έχουν τα ροφήματα στα δόντια και στη συνέχεια να εξηγήσουν στα παιδιά ποια ροφήματα είναι προτιμότερο να πίνουν και ποια βλάπτουν τα δόντια και γιατί. Είναι καλό να αγοράζουν στα παιδιά τα ροφήματα που θεωρούν πιο υγιεινά αλλά να τα καταναλώνουν και οι ίδιοι. Σίγουρα αυτή η συμπεριφορά δεν είναι άσχετη με το μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο των γονέων (May, & Waterhouse, 2003).

Επιπλέον ένα χαρακτηριστικό της παιδικής ηλικίας είναι ο μιμητισμός. Τα παιδιά μιμούνται τους μεγάλους, κυρίως όμως μιμούνται τους συνομήλικους φίλους τους. Προκειμένου ένα παιδί να γίνει αποδεκτό από μία παρέα και να μην απομονωθεί δέχεται να συμπεριφέρεται αναλόγως με αυτήν την παρέα, δοκιμάζοντας καινούργια πράγματα (Σαρλικιώτου, 1991). Αν επομένως, του προσφέρουν ένα ρόφημα ή δει τους φίλους του να το πίνουν, θα θελήσει να το δοκιμάσει, χωρίς βέβαια να ξέρει τις επιπτώσεις του. Έτσι, λοιπόν, αν του αρέσει θα είναι δύσκολο να δεχτεί να μην το πίνει, ακόμη κι αν μάθει από τους γονείς του ότι δεν είναι καλό για τα δόντια του.

Σημαντικό είναι να ξέρουν τα παιδιά τις επιπτώσεις των ροφημάτων που πίνουν στα δόντια τους. Να γνωρίζουν, δηλαδή, ποια από τα ροφήματα είναι υγιεινά και ποια μπορούν να προκαλέσουν διάφορες ασθένειες των δοντιών, όπως τερηδόνα, ουλίτιδα και διάβρωση των δοντιών. Είναι αποθαρρυντικό το γεγονός ότι τα παιδιά δεν έχουν μάθει να δίνουν σημασία και να διαβάζουν τα συστατικά των ροφημάτων, τα οποία αναγράφονται στη συσκευασία. Αντίθετα, αυτό που προσέχουν είναι η ελκυστική συσκευασία τους και η ωραία γεύση τους.

1.2 Η επίπτωση των ροφημάτων στα δόντια.

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε εκτενής αναφορά για την ιδιαίτερη προτίμηση των παιδιών στην κατανάλωση μη αλκοολούχων ποτών, όπως είναι τα αναψυκτικά και οι χυμοί και στους παράγοντες που οδηγούν στην επιλογή αυτών των ροφημάτων.

Όμως όλα τα προαναφερθέντα ροφήματα έχουν μια σοβαρή επίπτωση στα δόντια, την οδοντική διάβρωση. Η διάβρωση είναι η καταστροφή της επιφάνειας των δοντιών μέσω μιας χημικής διαδικασίας, η οποία δεν περιλαμβάνει βακτηριδιακή δράση. Προκαλείται κυρίως από την χρόνια έκθεση των δοντιών στα οξέα από εξωτερικές και εσωτερικές πηγές, (Hattab, & Yassin, 2000).

Οι επιπτώσεις της αυξανόμενης κατανάλωσης φρουτοχυμών και ανθρακούχων ποτών στην οδοντοστοιχία των παιδιών αποτέλεσαν το ερέθισμα για περαιτέρω έρευνα. Έρευνες που διεξήχθησαν όσον αφορά την παιδική οδοντική υγεία απέδειξαν ότι η οδοντική διάβρωση, η οποία είναι κοινή και στους εφήβους, προκαλείται κυρίως από όξινα ποτά και συγκεκριμένα ανθρακούχα (Bartlett, Coward, Nikkah, & Wilson 1998).

Μέσα από έρευνα που πραγματοποίησαν οι Dugmore και Rock (2004) βρήκαν ότι τα ανθρακούχα αναψυκτικά, τα οποία καταναλώνει το 92% των 14χρονών Βρετανών, φθείρουν το σμάλτο που προστατεύει τα δόντια. Η διάβρωση αυτή εξασθενίζει τα δόντια και μπορεί να λεπτύνει και να θρυμματίσει τις άκρες τους και να τα κάνει περισσότερο επιρρεπή στην τερηδόνα (Dugmore, & Rock, 2004).

Ανησυχητικές είναι οι πληροφορίες από τους κατασκευαστές μη αλκοολούχων ποτών που δείχνουν δραματική αύξηση της κατανάλωσης τους από το 1950 μέχρι το 1990. Μάλιστα η χρήση μη αλκοολούχων ποτών είναι υψηλότερη στα παιδιά μικρής ηλικίας. Αναφέρθηκε, μάλιστα, ότι παρέχουν κατά 1/5 πρόσθετη ζάχαρη στη διατροφή των παιδιών 11-12 χρονών. Διατροφολόγοι και διαιτολόγοι επισημαίνουν ότι τα παιδιά δεν καταναλώνουν αρκετές ποσότητες φαγητού ώστε να διατηρηθεί η σωστή θερμιδική δόση και το σωστό επίπεδο θρεπτικών συστατικών για σωστή ανάπτυξη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία, που δείχνουν ότι οι καθιερωμένες στην παιδική ηλικία διατροφικές συνήθειες παραμένουν μέχρι και την ενηλικίωση. Έτσι παιδιά με διάβρωση από την πρώιμη οδοντοστοιχία ακολουθούν συνήθειες που έχουν αποκτήσει στα προηγούμενα χρόνια, οι οποίες τα τοποθετούν σε ομάδα υψηλού κινδύνου για βλάβες στην οδοντοστοιχία. Ο Harley (1999) ανέφερε

προβλέψεις ότι μέχρι το 2000 τα παιδιά ηλικίας 12-15 χρονών θα καταναλώνουν 15% περισσότερα μη αλκοολούχα ποτά (Harley, 1999).

Η διάβρωση των δοντιών είναι πλέον ένα φαινόμενο που παρατηρείται σε μεγάλο αριθμό παιδιών και εφήβων στις μέρες μας. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι ο Black το 1908 δήλωσε ότι αν και η διάβρωση είναι σπάνια συγκρινόμενη με την τερηδόνα, από τη στιγμή που οι οδοντίατροι θα γίνονται πιο ενήμεροι για αυτήν, θα τη διαπιστώνουν σε όλο και πιο πολλούς ασθενείς (Harley, 1999). Μια άποψη η οποία δεν είναι εκτός πραγματικότητας σήμερα.

Οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη στις περισσότερες μελέτες για την διάβρωση των δοντιών είναι οι εξής:

- **Χημικοί παράγοντες**, οι οποίοι αναφέρονται στις ιδιότητες των ροφημάτων
- **Βιολογικοί παράγοντες**, οι οποίοι αφορούν στη βιολογία και στις γενετικές προδιαθέσεις του ατόμου
- **Παράγοντες συμπεριφοράς και τρόποι ζωής του ατόμου γενικότερα.**

Αναλυτικότερα ο όρος «**χημικοί παράγοντες**» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις έμφυτες παραμέτρους διαβρωτικών ροφημάτων, φαγητών ή άλλων προϊόντων. Εργαστηριακές μελέτες αποδεικνύουν ότι η πιθανότητα διάβρωσης ενός όξινου ποτού δεν είναι αποκλειστικά εξαρτημένη από το pH του, επηρεάζεται σημαντικά από το όξινο περιεχόμενο του και από τις ιδιότητες δέσμευσης του ασβεστίου φαγητών και ροφημάτων. Επίσης το ασβέστιο, το φωσφορικό άλας και το φθόριο που περιέχει ένα φαγητό ή ρόφημα δείχνουν να είναι σημαντικοί παράγοντες για την πρόβλεψη, της διαβρωτικής πιθανότητας. Για παράδειγμα ο χυμός πορτοκάλι και το γιαούρτι έχουν το ίδιο pH (pH 4) και ενώ περιέχουν και τα δύο διαβρωτικούς παράγοντες, λόγω της διαφορετικής φύσης τους ο χυμός δεν καταστρέφει το σμάλτο των δοντιών, σε αντίθεση με το γιαούρτι που έχει διαβρωτικά αποτελέσματα στα δόντια λόγω του υψηλού ασβεστίου και φωσφορικού άλατος (Lussi, Jaeggi, & Zero, 2004)

Επιπλέον σύμφωνα με τους Larsen, Nyvad, και Richards το φθόριο είναι ανήμπορο να μειώσει την οδοντική διάβρωση. Από την άλλη πλευρά ο Lussi και ο Mahoney ανακάλυψαν ότι είναι αδύνατον το φθόριο στην συγκέντρωση του στα ροφήματα, να μπορεί από μόνο του να έχει κάποιο θετικό αποτέλεσμα κατά της διάβρωσης. Ωστόσο, είναι πιθανόν ότι κάτω από συνθήκες στις οποίες οι άλλοι διαβρωτικοί παράγοντες δεν είναι υπερβολικοί, το φθόριο σε διάλυμα να μπορεί να

αποφέρει κάποιο προστατευτικό αποτέλεσμα(Larsen, & Nyvad, 1999; Larsen, & Richards, 2002).

Οι **βιολογικοί παράγοντες** οι οποίοι επηρεάζουν την εφήμερη έκθεση στο όξινο φαγητό και ποτό περιλαμβάνουν τον σίελο, τη σύνθεση και την δομή των δοντιών , την οδοντική ανατομία και την ανατομία των λεπτών ιστών σε σχέση με τα δόντια, τις φυσιολογικές κινήσεις των λεπτών ιστών (Moss, 1998).

Από τους πέντε παράγοντες ο σίελος θεωρείται ο πιο σημαντικός. Είναι γνωστό ότι ο σίελος έχει πολλές ιδιότητες οι οποίες μπορούν να χρησιμεύσουν ως μια προστατευτική λειτουργία κατά της οδοντικής διάβρωσης. Η προστατευτική του ιδιότητα, όμως, εξαρτάται από τον ρυθμό ροής του, όσο πιο χαμηλός είναι ο ρυθμός παραγωγής τόσο χαμηλότερη είναι η προστατευτική ιδιότητα του. Τόσο η ποιότητα όσο και η ποσότητα του σιέλου εξηγούν τις διαφορές που παρατηρήθηκαν στο μέγεθος της οδοντικής διάβρωσης σε διάφορα άτομα. Όμως παρόλα αυτά χρειάζονται περαιτέρω μελέτη στα στοιχεία του σιέλου που συμμετέχουν στη διαμόρφωση του προστατευτικού σμάλτου (Moss, 1998; Lussi, Jaeggi, & Zero 2004).

Ενώ οι προαναφερόμενοι χημικοί και βιολογικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτές τις διαφορές, ο **τρόπος ζωής και οι παράγοντες συμπεριφοράς** θεωρούνται επίσης σημαντικοί στην αιτιολογία της οδοντικής διάβρωσης.

Η συμπεριφορά μπορεί να επηρεαστεί σημαντικά από την κοινωνικοοικονομική θέση του ατόμου. Μια μελέτη που ερευνούσε τη σχέση ανάμεσα στην οδοντική διάβρωση και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση βρήκε ότι ένα παιδί από μία χαμηλή κοινωνικοοικονομική ομάδα είχε κατά μεγάλο βαθμό λιγότερη διάβρωση από ότι παιδιά από υψηλότερες κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Οι συγγραφείς υπέθεσαν ότι οι διαφορές που παρατηρήθηκαν μπορεί να οφείλονται στις διαφορές των διαιτητικών συνηθειών και στις πρακτικές στοματικής υγιεινής της οικογένειας (Moss, 1998; Lussi, Jaeggi, & Zero 2004). Σε αντίθεση μια παρόμοια μελέτη του Milosevic (1998) αναφέρει ότι η επικράτηση της διάβρωσης των δοντιών σε παιδιά ηλικίας 14 χρονών ήταν συνδεδεμένη με το επίπεδο της κοινωνικής στέρησης της περιοχής στην οποία ζούσαν τα παιδιά. Και οι δύο μελέτες δείχνουν ότι ο κίνδυνος οδοντικής διάβρωσης μπορεί να πηγάζει από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του ατόμου (Moss, 1998).

Μερικές μελέτες έχουν αποδείξει ότι άνθρωποι που συμμετέχουν σε σύντομη διαίτα διατρέχουν κίνδυνο οδοντικής διάβρωσης εξαιτίας της πιο συχνής

κατανάλωσης όξινων ποτών, φρουτοχυμών και άλλων όξινων ροφημάτων. Η άσκηση αυξάνει των απώλεια των υγρών του σώματος και μπορεί να οδηγήσει σε αφυδάτωση και μείωση της ροής σιέλου (Moss, 1998). Έτσι, η διαίτα πρέπει να θεωρείται ένας σημαντικός παράγοντας στην αιτιολογία της οδοντικής διάβρωσης. Επιπλέον παιδιά με τροφικές διαταραχές, όπως νευρική ανορεξία, βουλιμία και μηρυκασμό μπορούν να συνδέσουν τον κίνδυνο διάβρωσης με την κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων φρούτων, χυμών και ανθρακούχων ποτών (Bartlett D. W., Coward P. Y., Nikkah C., Wilson R. F., 1998).

Επιπρόσθετα οι λανθασμένες πρακτικές στοματικής υγιεινής έχουν ενοχοποιηθεί για τη φθορά των δοντιών. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι η απώλεια της αδαμαντίνης των δοντιών μετά την έκθεση τους σε χυμούς εσπεριδοειδών επιταχύνεται με το βούρτσισμα. Ο Levitch (1998), υποστήριξε περαιτέρω ότι ο συνδυασμός διάβρωσης και γδαρσίματος μπορεί να λειτουργήσει συνεργατικά, ώστε να προωθήσει την ανάπτυξη κακώσεων. Το βούρτσισμα αμέσως μετά την κατανάλωση όξινων τροφών και ροφημάτων μπορεί να κάνει περισσότερο κακό παρά καλό επιταχύνοντας την καταστροφή της δομής των δοντιών (Moss, 1998).

Συμπερασματικά με βάση τα παραπάνω φαίνεται ότι η διάβρωση των δοντιών είναι φαινόμενο που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα σε κάθε άτομο. Η πιο κοινή αιτία της διάβρωσης, πάντως είναι η κατανάλωση όξινων ροφημάτων. Γι' αυτό θα πρέπει να δοθεί η κατάλληλη προσοχή στις προτίμηση που δείχνουν να έχουν τα παιδιά και οι έφηβοι σε προϊόντα, όπως τα ανθρακούχα αναψυκτικά και οι χυμοί.

1.3 Η προβληματική της παρούσας έρευνας: Στόχοι και υποθέσεις.

Κατά τη διάρκεια πρακτικής άσκησης (Νοέμβριος - Δεκέμβριος, 2004) σε νηπιαγωγεία παρατηρήθηκε η εκτεταμένη κατανάλωση φρουτοχυμών και ανθρακούχων ποτών από τα παιδιά και η διάβρωση της οδοντοστοιχία τους από πολύ μικρή ηλικία. Έχοντας αυτή τη συμπεριφορά σαν ερέθισμα έγινε μια συζήτηση με τα παιδιά θέλοντας να δούμε, αν αυτά γνωρίζουν τι περιέχουν αυτά που πίνουν και ποιο είναι το αποτέλεσμα τους στα δόντια τους. Τα συμπεράσματα αυτής της συζήτησης ήταν αποθαρρυντικά. Αυτό αποτέλεσε την αφορμή για περαιτέρω έρευνα τόσο στις προτιμήσεις των παιδιών όσο και τις γνώσεις τους για τις επιπτώσεις των φρουτοχυμών και ανθρακούχων ποτών στα δόντια τους.

Από την αναζήτηση στην ελληνική βιβλιογραφία προέκυψε ότι οι έρευνες και οι επιστημονικές αναφορές πάνω στη διάβρωση των δοντιών από τα ροφήματα και τις σχετικές αντιλήψεις των παιδιών για το θέμα αυτό, είναι πολύ περιορισμένες στην χώρα μας. Αυτό οδήγησε στη σκέψη να γίνει μια πρώτη απόπειρα διερεύνησης των αντιλήψεων και των γνώσεων που διαθέτουν τα παιδιά ηλικίας 9 έως 12 ετών, από δημοτικά σχολεία της Λάρισας, σε ότι αφορά την διάβρωση των δοντιών από τα ροφήματα.

Ο στόχος της μελέτης είναι να καταγραφούν οι αντιλήψεις των παιδιών σε σχέση με τα ποτά που προτιμούν και τους παράγοντες, που επηρεάζουν την επιλογή τους, καθώς και τις γνώσεις τους πάνω στα προβλήματα που δημιουργούν αυτά στα δόντια.

Με βάση τις έρευνες που υπάρχουν και τις θεωρίες, τις οποίες έχουμε προαναφέρει, μπορούμε να κάνουμε κάποιες υποθέσεις:

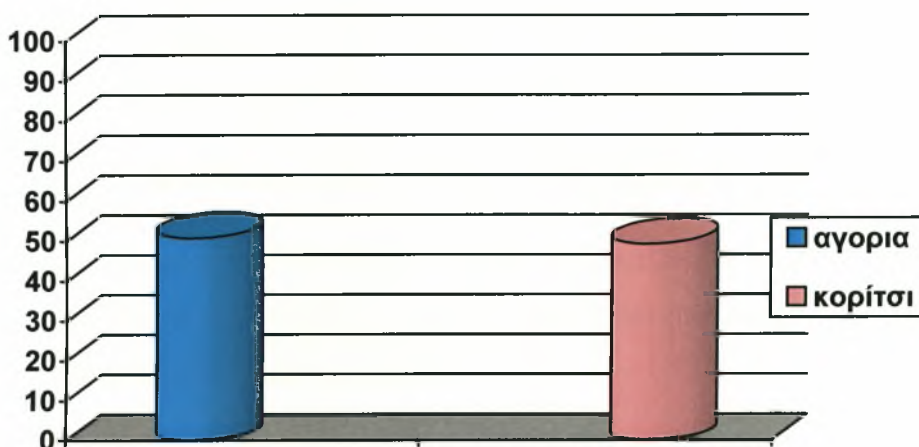
1. Στα περισσότερα παιδιά τα ροφήματα αρεσκείας τους είναι τα αναψυκτικά και οι χυμοί.
2. Οι παράγοντες που συμβάλουν στην επιλογή ενός ροφήματος είναι η γεύση του, οι φίλοι του, οι γονείς του, η διαθεσιμότητα του προϊόντος και η τηλεοπτική προβολή του.
3. Στα παιδιά αρέσουν οι διαφημίσεις, οι οποίες επηρεάζουν τις επιλογές τους.
4. Η πλειοψηφία των παιδιών δεν γνωρίζει τις επιπτώσεις των ροφημάτων στα δόντια τους.

Κεφάλαιο 2ο : Μεθοδολογικό Μέρος

2.1 Το δείγμα της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη τον Φεβρουάριο 2005 σε παιδιά ηλικίας 9 έως 12 ετών, μαθητές δημοτικών σχολείων της Λάρισας. Ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων είναι 600 παιδιά. Συγκεκριμένα πήραν μέρος στην έρευνα 305 αγόρια(50,8%) και 295 κορίτσια(49,2%), όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 1.

Γράφημα 1: Ποσοστό (%) του δείγματος της έρευνας.

Με κριτήριο την ηλικία των παιδιών, που συμμετείχαν στην έρευνα, σχηματίζεται ο επόμενος πίνακας.

Πίνακας 1 : Οι ηλικίες του δείγματος.

Ετών	Συχνότητα	Ποσοστό %
9	26	4,3
10	235	39,2
11	197	32,8
12	142	23,7
Σύνολο	600	100,0

Ο αριθμός των παιδιών σε κάθε ηλικία δεν είναι ίδιος. Το μεγαλύτερο αριθμό του δείγματος το αποτελούν παιδιά ηλικίας 10 ετών, με ποσοστό 39,2%. Ακολουθούν οι ηλικίες των 11 και 12 ετών, οι οποίες λαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό της

τάξεως 32,8% και 23,7% αντίστοιχα. Τέλος τα παιδιά 9 χρονών έχουν το μικρότερο ποσοστό που φτάνει μόλις το 4,3% του δείγματος.

Από τους πίνακες 2 και 3 που ακολουθούν φαίνεται το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Πίνακας 2. Το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα.

Μορφωτικό επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Δημοτικό	29	4,8
Γυμνάσιο	77	12,8
Λύκειο	181	30,2
Πανεπιστήμιο	313	52,2
Σύνολο	600	100,0

Το μεγαλύτερο ποσοστό των πατέρων έχουν ολοκληρώσει το πανεπιστήμιο και το λύκειο, το 52,2% και 30,2% αντίστοιχα, ενώ το ποσοστό των πατέρων που έχουν τελειώσει το δημοτικό φτάνει μόνο το 4,8%.

Πίνακας 3. Το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας.

Μορφωτικό επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Δημοτικό	33	5,5
Γυμνάσιο	77	12,8
Λύκειο	169	28,2
Πανεπιστήμιο	321	53,5
Σύνολο	600	100,0

Παρατηρώντας τον πίνακα 3 σε σχέση με τον προηγούμενο βλέπουμε ότι οι μητέρες είναι σε λίγο μεγαλύτερο ποσοστό 53,5%, σε σχέση με τους πατέρες που ολοκλήρωσαν το πανεπιστήμιο, ενώ οι μητέρες (σε αντίθεση με τους πατέρες που τελειώσαν το λύκειο) είναι λιγότερες. Τέλος συναντάμε και εδώ ένα ελάχιστο ποσοστό που έχει φοιτήσει μόνο το δημοτικό.

2.2 Το ερωτηματολόγιο

Το εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε στην έρευνα ήταν ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο. Αυτό αποτελείται από δομημένες και κατανοητές ερωτήσεις, κατάλληλες για την ηλικία των παιδιών, που πήραν μέρος στην έρευνα . Οι ερωτήσεις που διατυπώνονται μέσα σε αυτό έχουν στόχο να μας δώσουν πληροφορίες ως προς το τι προτιμούν να πίνουν τα παιδιά, τι τους επηρεάζει στην επιλογή τους και τι γνωρίζουν για τις επιπτώσεις αυτών στα δόντια τους. Το πλήρες ερωτηματολόγιο έχει ενσωματωθεί στο παράρτημα.

2.3 Η διαδικασία

Η διαδικασία της έρευνας ολοκληρώθηκε μέσα σε τρεις βδομάδες και ήταν συγκεκριμένη για όλες τις ηλικίες των παιδιών. Τα ερωτηματολόγια συμπλήρωσαν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στη μελέτη αφού πρώτα ενημερώνονταν με επιτόπου επισκέψεις στο χώρο τους. Συγκεκριμένα επισκέφθηκα μία-μία τάξη, όπου μοίραζα τα ερωτηματολόγια στα παιδιά, διάβαζα τις ερωτήσεις και τους έδυνα τον κατάλληλο χρόνο μέχρι να το απαντήσουν. Αυτός ήταν περίπου 20 λεπτά. Η έρευνα διεξήχθη ομαλά και τα παιδιά συμμετείχαν εθελοντικά σε αυτήν.

Κεφάλαιο 3ο : Αποτελέσματα – Συμπεράσματα

3.1 Αποτελέσματα

Οι αναλύσεις των αποτελεσμάτων μας πραγματοποιήθηκαν σε δύο επίπεδα. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα δούμε :

A) τα ποσοστά των απαντήσεων των παιδιών αναλυτικά στην κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου.

B) τα αποτελέσματα της εξέτασης της επίδρασης:

1. του φύλου του παιδιού
2. της ηλικίας του
3. του μορφωτικού επιπέδου των γονέων

στα εξής:

- στην επιλογή των ροφημάτων
- στους παράγοντες που συμβάλουν στην επιλογή του ροφήματος
- στις γνώσεις των παιδιών για τις ασθένειες των δοντιών .

A) Αναλυτική παρουσίαση των απαντήσεων των παιδιών.

Τα αποτελέσματα που ακολουθούν θα παρουσιαστούν με την εξής σειρά :

- I. η ερώτηση
- II. ο πίνακας με τα στατιστικά αποτελέσματα
- III. τα σχόλια του πίνακα.

Ερώτηση 1: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ;

Πίνακας 1: Ποσοστά συγκέντρωσης προτιμήσεων των παιδιών για διάφορες κατηγορίες ροφημάτων.

Ροφήματα	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	Αριθμός παιδιών	%	Αριθμός παιδιών	%
Γάλα	341	56,8	259	43,2
Χυμός	189	31,5	411	68,5
Αναψυκτικό	149	24,8	451	75,2
Φυσ. Χυμός	144	24	456	76

Στην **ερώτηση 1** τα παιδιά έδειξαν να έχουν σε πρώτη προτίμηση το γάλα, με ποσοστό 56,8%, ενώ το 43,2% δεν το προτιμά. Στη συνέχεια με ποσοστό 31,5% επιλέγουν τους χυμούς, όμως το ποσοστό άρνησης φτάνει το 68,5%. Ακολουθώς το 24,5% πίνουν διάφορα αναψυκτικά, σε αντίθεση με το 75,2% των παιδιών που δεν τα επιλέγουν τόσο συχνά. Επίσης το 24% έχει επιλέξει φυσικούς χυμούς, αντίθετα με το υπόλοιπο 76%. Το 98,5% αιτιολογεί την προτίμηση του. Η κύρια αιτιολόγηση που αναφέρει η πλειοψηφία των παιδιών είναι ότι προτιμά ένα ρόφημα, διότι είτε έχει ωραία γεύση ή είτε το θεωρεί θρεπτικό γεμάτο βιταμίνες και σίδηρο.

Ερώτηση 2: Τι είναι αυτό που σε κάνει να το προτιμάς;

Πίνακας 2: Ποσοστά επίδρασης διαφόρων παραγόντων στα προτιμώμενα ροφήματα των παιδιών.

<i>Παράγοντες</i>	<i>‘Το επέλεξαν’</i>	
	<i>Αριθμός παιδιών</i>	<i>Ποσοστό %</i>
Οικογένεια	239	39,8
Φίλοι	99	16,5
Εμφάνιση	51	8,5
Γεύση	416	69,3
Τιμή	34	5,7
Πρόσβαση	63	10,5
Υγιεινό	400	66,7
Ξεδιψά	289	48,2

Στην **ερώτηση 2** οι επιλογές που δίνονται στο παιδί είναι: η οικογένειά του, οι φίλοι του, η εμφάνιση του προϊόντος, η γεύση του, η τιμή του, γιατί το βρίσκει εύκολα, γιατί είναι υγιεινό ή γιατί σε ξεδιψά. Μέσα από τις απαντήσεις τους γίνονται φανεροί οι παράγοντες που ασκούν επιρροή πάνω τους, όσον αφορά στην επιλογή των ροφημάτων τους. Συγκεκριμένα τα αποτελέσματα δείχνουν, ότι οι κυριότεροι παράγοντες για την επιλογή τους είναι ‘η γεύση του ροφήματος’, με ποσοστό 69,3% και το ‘γιατί είναι υγιεινό’, με ποσοστό 66,7%. Στη συνέχεια με 48,2% εμφανίζεται το ‘γιατί σε ξεδιψά’ το συγκεκριμένο προϊόν, σε αντίθεση με την άποψη ότι την μεγαλύτερη επιρροή την ασκούν οι γονείς και οι φίλοι των παιδιών, οι οποίοι εμφανίζονται με ποσοστό 39,8% και 16,5% αντίστοιχα.

Ερώτηση 3: Σου αρέσει κάποια συγκεκριμένη διαφήμιση αναψυκτικού, χυμού, γάλατος ή άλλου ποτού;

Πίνακας 3: Ποσοστά συγκέντρωσης προτιμήσεων των παιδιών για τις διαφημίσεις των διάφορων ροφημάτων.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Όχι	408	68,0
Αναψυκτικό	59	9,8
Γάλα	66	11,0
Χυμός	67	11,2
Σύνολο	600	100,0

Στην **ερώτηση 3** το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών 68% δηλώνει ότι δεν του αρέσει κάποια διαφήμιση. Μόνο το 9,8%, το 11% και το 11,2% απάντησε ότι επηρεάζονται από τη διαφήμιση του αναψυκτικού, του γάλατος και του χυμού που πίνουν αντίστοιχα. Οι αιτιολογήσεις των απαντήσεων τους εστίαζονταν στην μουσική και τα χρώματα της διαφήμισης, στον αγαπημένο τους ήρωα που μπορεί να παίζει σε αυτήν καθώς και στα ευχάριστα σλόγκαν που αναφέρουν.

Ερώτηση 4: Πιστεύεις ότι αυτά που δείχνουν στις διαφημίσεις είναι αλήθεια;

Πίνακας 4: Ποσοστό συγκέντρωσής εμπιστοσύνης των παιδιών προς τις διαφημίσεις.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Όχι	463	77,2
Ναι	40	6,7
Μερικές φορές	97	16,2
Σύνολο	600	100,0

Στην **ερώτηση 4** η πλειοψηφία των παιδιών, συγκεκριμένα το 77,2%, δεν θεωρεί ότι οι διαφημίσεις ξέρουν την αλήθεια. Μόλις το 6,7% εμπιστεύεται τις

διαφημίσεις. Ένα λίγο μεγαλύτερο ποσοστό της τάξεως του 16,2% τις εμπιστεύεται μόνο μερικές φορές.

Ερώτηση 5: Σε βοηθά η διαφήμιση να αποφασίσεις ποιο ποτό να διαλέξεις;

Πίνακας 5: Ποσοστό συγκέντρωσης επιρροής των διαφημίσεων στην επιλογή του ροφήματος από τα παιδιά.

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
Οχι	345	57,5
Ναι	100	16,7
Μερικές φορές	155	25,8
Σύνολο	600	100,0

Στην **ερώτηση 5** περισσότερα από τα μισά παιδιά, το 57,5%, δηλώνουν ότι δεν βοηθιούνται από τις διαφημίσεις. Αντίθετα το 25,8% επηρεάζεται μερικές φορές από αυτές. Τέλος το 16,7% επηρεάζεται από την διαφήμιση.

Ερώτηση 6: Τι θα σε έκανε να σταματήσεις να πίνεις το αγαπημένο σου αναψυκτικό, γάλα, χυμό ή άλλο ποτό;

Πίνακας 6: Ποσοστό συγκέντρωσης παραγόντων για την αλλαγή του αγαπημένου ροφήματος.

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
Δεν το σταματώ/Τίποτα	328	54,7
Αιτιολόγηση	272	45,3
Σύνολο	600	100,0

Στην **ερώτηση 6** ένα μεγάλο ποσοστό των παιδιών, το 54,7%, δεν θα άλλαζε με τίποτα το αγαπημένο του ρόφημα, ενώ το 45,3% θα το άλλαζε για διάφορους λόγους. Μερικοί από αυτούς είναι ότι είτε βγήκε κάτι καλύτερο, είτε ότι αυτό κάνει κακό στην υγεία τους, οπότε θα προτιμήσουν ένα καλύτερο ή τέλος το απαγορεύει η μαμά.

Ερώτηση 7: Με ποιο άλλο θα το αντικαθιστούσες και γιατί;

Πίνακας 7: Ποσοστό συγκέντρωσης αντικατάστασης του αγαπημένου ροφήματος.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Δεν έχω άποψη	1	0,2
Όχι	347	57,8
Ναι(θα το άλλαζα)	252	42,0
Σύνολο	600	100,0

Η ερώτηση 7 που ακολουθεί σχετίζεται με την προηγούμενη. Εδώ η πλειοψηφία των παιδιών, όπως και παραπάνω, δίνει αρνητική απάντηση που φτάνει το ποσοστό 57,8%. Ένα σεβαστό ποσοστό της τάξεως του 42% δηλώνει ότι θα άλλαζε το ρόφημα που έπινε μέχρι σήμερα, δίνοντας διάφορες απαντήσεις.

Ερώτηση 8: Πιστεύεις ότι υπάρχουν υγιεινά και μη υγιεινά ποτά;

Πίνακας 8: Ποσοστό συγκέντρωσης για την ύπαρξη υγιεινών και μη υγιεινών ποτών.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Δεν έχω άποψη	1	0,2
Όχι	32	5,3
Ναι	567	94,5
Σύνολο	600	100,0

Στην ερώτηση 8 η απάντηση που επικράτησε με 94,5% από τα παιδιά ήταν θετική, ενώ μόλις το 5,3% έδωσε αντίθετη απάντηση πιστεύοντας ότι όλα τα ποτά είναι υγιεινά.

Ερώτηση 9: Εάν ναι ποια νομίζεις ότι κάνουν καλό και ποια κακό;

Πίνακας 9: Ποσοστά συγκέντρωσης για τα υγιεινά και μη ροφήματα από τα παιδιά.

Ροφήματα	Υγιεινό		Μη υγιεινό		Δεν έχω άποψη	
	Αριθμός παιδιών	%	Αριθμός παιδιών	%	Αριθμός παιδιών	%
Γάλα	488	81	0	0	114	19
Χυμός	279	46,5	150	25	171	28,5
Αναψυκτικό	10	1,7	515	85,8	75	12,5
Φυσικό χυμό	410	68,3	0	0	190	31,7

Στην ερώτηση 9 τα παιδιά έφτιαξαν ένα πίνακα με δύο στήλες, στον οποίο χώρισαν τα υγιεινά ποτά από τα μη υγιεινά, με βάση τα πιστεύω τους. Τα περισσότερα παιδιά τοποθέτησαν στα υγιεινά ποτά το γάλα φτάνοντας το 81%, τους φυσικούς χυμούς με 68,3% ενώ ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 46,5% έχει τοποθετήσει τους μη φυσικούς χυμούς. Στην στήλη των μη υγιεινών κατέταξαν τα αναψυκτικά με 85,8% και τους μη φυσικούς χυμούς με 25%.

Ερώτηση 10: Μπορείς να ονομάσεις κάποιες ασθένειες των δοντιών και από τι προκαλούνται;

Πίνακας 10: Ποσοστό συγκέντρωσης των γνώσεων των παιδιών για τις ασθένειες των δοντιών.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τερηδόνα	201	33,5
Ουλίτιδα	25	4,2
Τερηδόνα+Ουλίτιδα	124	20,7
Τερηδόνα+Πέτρα	10	1,7
Ουλίτιδα+Πέτρα	2	,3
Τερηδόνα+Ουλίτιδα+Πέτρα	21	3,5
Χαλάνε, τρύπες	5	,8
Δεν γνωρίζω/Τίποτα	211	35,2
Σύνολο	600	100,0

Στην ερώτηση 10 τα παιδιά έδωσαν πολλές διαφορετικές απαντήσεις, όμως το μεγαλύτερο ποσοστό 35,2% δεν γνώριζε κάποια συγκεκριμένη ασθένεια των δοντιών. Η ασθένεια που γνώριζαν τα περισσότερα παιδιά ήταν η τερηδόνα με 33,5%, ενώ λιγότερα ανέφεραν την ουλίτιδα και την πέτρα. Επιπλέον ορισμένα από αυτά έγραψαν απλά ότι τρυπάνε και έτσι χαλάνε τα δόντια.

Ερώτηση 11: Τι θα σε βοηθούσε να σταματήσεις να πίνεις ποτά που βλάπτουν τα δόντια σου;

Πίνακας 11: Ποσοστό συγκέντρωσης παραγόντων που θα βοηθούσαν να σταματήσουν τα παιδιά να καταναλώνουν βλαβερά ποτά.

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
Οδοντίατρος	106	17,7
Οικογένεια	78	13,0
Χάλασμα δοντιών	113	18,8
Άλλο	70	11,7
Τίποτα	189	31,5
Δεν έχω άποψη	44	7,3
Σύνολο	600	100,0

Στην ερώτηση 11 το 31,5% δήλωσαν ότι θα συνέχιζαν να πίνουν τα ίδια ποτά ανεξαρτήτως λόγου. Το 18,8% των παιδιών κατέγραψαν ότι ένας σημαντικός παράγοντας για να σταματήσουν να πίνουν βλαβερά ποτά, είναι να δουν τα δόντια τους να χαλάνε. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας θα μπορούσε να τους βοηθήσει να σταματήσουν ποτά που βλάπτουν τα δόντια τους είναι ο οδοντίατρος, δήλωσε το 17,7%. Η ενημέρωση από τους γονείς καταλαμβάνει το 13%. Τέλος το 7,3% δεν ξέρει τι θα ήταν αυτό που θα τους σταματούσε να πίνουν βλαβερά για τα δόντια ποτά.

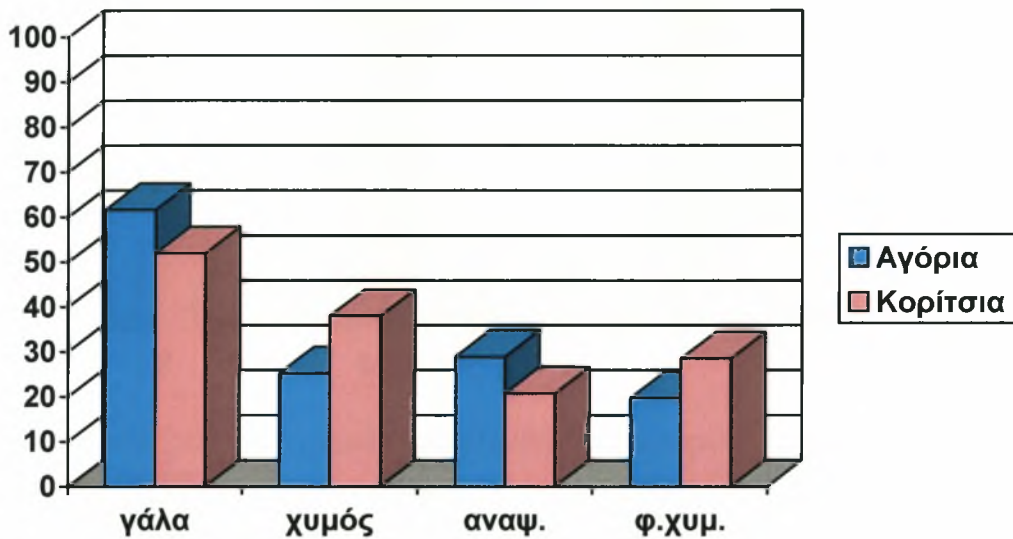
B) 1. Αποτελέσματα της εξέτασης της επίδρασης του φύλου του παιδιού.

Ολοκληρώνοντας την στατιστική ανάλυση όλων των ερωτήσεων των παιδιών εξετάσαμε την επίδραση του φύλου στις επιλογές των ροφημάτων και των παραγόντων που συμβάλουν σε αυτές. Επιπλέον εξετάσαμε τις γνώσεις των αγοριών

και των κοριτσιών για τις επιπτώσεις των ροφημάτων στα δόντια τους. Για τον εντοπισμό των σημαντικών επιδράσεων του φύλου, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου των γονέων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο χ^2 (είναι το χ τετράγωνο) σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 0,05.

Ερώτηση 1: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ;

Γράφημα 1: Ποσοστά (%) προτιμήσεων διάφορων ροφημάτων κατά φύλο.

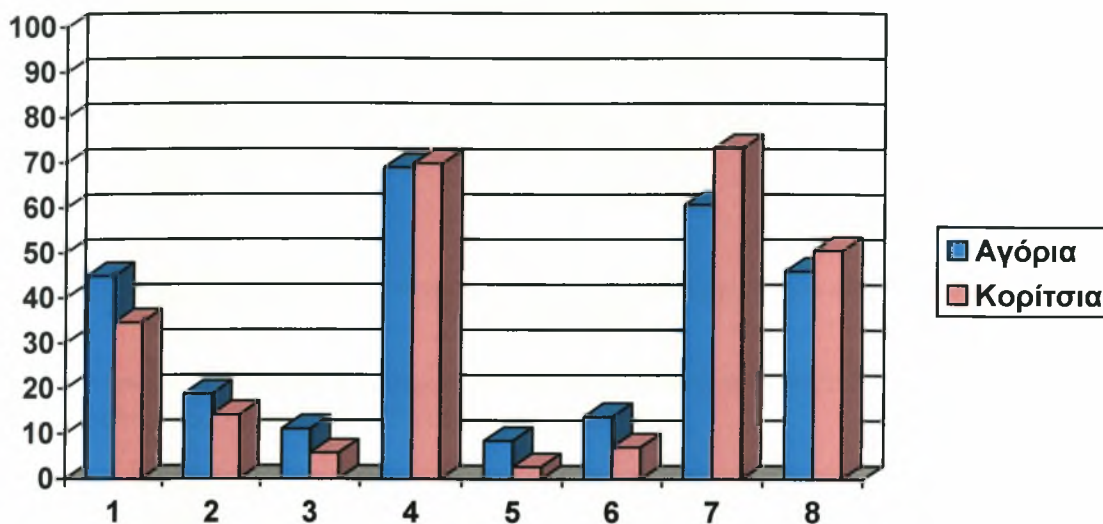

Τα παιδιά έδειξαν μεγαλύτερη προτίμηση στο γάλα, όμως μέσα από την ανάλυση φαίνεται ότι το 61,6% των αγοριών υπερέχει στην προτίμηση του, σε σχέση με το 51,9% των κοριτσιών που πίνουν γάλα. Ακολουθώντας το γράφημα παρατηρούμε ότι στα κορίτσια φαίνεται να τους αρέσει πολύ να πίνουν χυμούς, με ποσοστό 38% σε αντίθεση με τα αγόρια τα οποία δεν δείχνουν την ίδια προτίμηση έχοντας ποσοστό της τάξεως 25,2%. Στην συνέχεια η επιλογή των παιδιών να πίνουν αναψυκτικά διαφέρει λιγότερο μεταξύ τους. Τα κορίτσια τα προτιμούν λιγότερο με ποσοστό 20,7%, ενώ τα αγόρια δείχνουν να τα επιλέγουν περισσότερο με 28,9%. Τέλος οι φυσικοί χυμοί δείχνουν να καταναλώνονται με 28,5% από τα κορίτσια, ένα το 19,7% των αγοριών το επιλέγει ως ρόφημα της προτίμησης του. Συνοψίζοντας όλες τις παραπάνω πληροφορίες συμπεραίνουμε ότι τα αγόρια πρώτα επιλέγουν το γάλα, μετά τα αναψυκτικά και στη συνέχεια τους χυμούς, ενώ τα κορίτσια προτιμούν το γάλα, μετά τους χυμούς και τέλος τα αναψυκτικά. Με βάση το στατιστικό κριτήριο χ^2 και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 0,05 σημαντική διαφορά υπάρχει στην

επιλογή μόνο του χυμού ($\chi^2 = 11,226$, $p = 0,001$), με τα κορίτσια να το προτιμούν περισσότερο.

Ερώτηση 2: Τι είναι αυτό που σε κάνει να το προτιμάς;

Γράφημα 2: Ποσοστά (%) επίδρασης διαφόρων παραγόντων στα προτιμώμενα ροφήματα κατά φύλο.

Οι παράγοντες που αντιστοιχούν στους αριθμούς του παραπάνω γραφήματος:

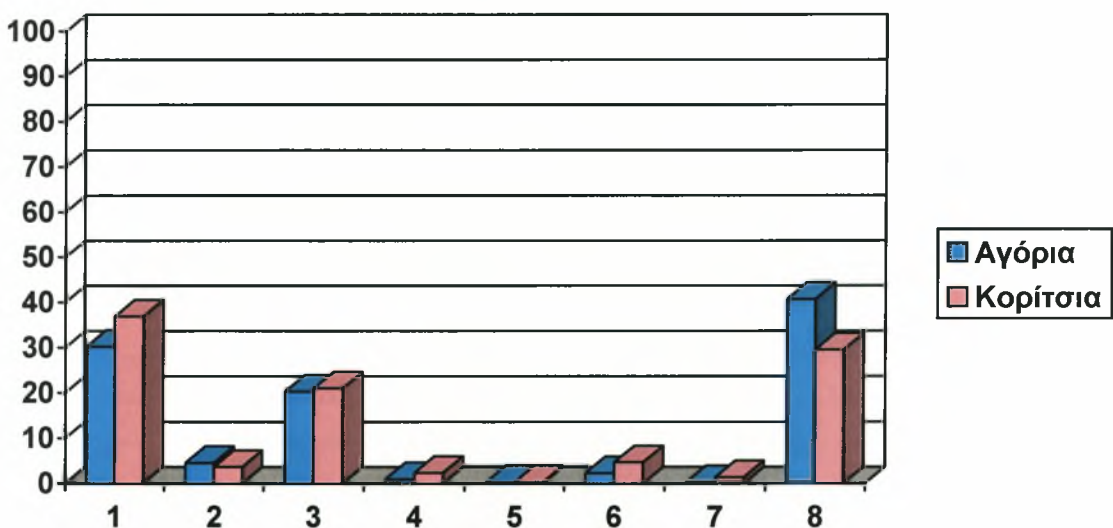
- 1 : οικογένεια
- 2 : φίλοι
- 3 : εμφάνιση του ποτού
- 4 : γεύση
- 5 : τιμή
- 6 : ευκολία πρόσβασης
- 7 : υγιεινό
- 8 : ξεδιψά

Παρατηρώντας το γράφημα βλέπουμε ότι τα αγόρια με ποσοστό 68,9% επέλεξαν ένα ρόφημα με κύριο παράγοντα την γεύση του, σε αντίθεση με τα κορίτσια όπου ο βασικός παράγοντας για την επιλογή ενός ροφήματος είναι αυτό να είναι υγιεινό, με ποσοστό 73,2%. Ο δεύτερος παράγοντας που λαμβάνουν υπόψη τους τα κορίτσια είναι η γεύση του ποτού με 69,8%, ενώ τα αγόρια με ποσοστό 60,7% το επέλεξαν από το πόσο είναι υγιεινό. Ακολούθως τα παιδιά επέλεξαν να πίνουν το αγαπημένο τους ρόφημα επειδή τους ξεδιψά, τα αγόρια με ποσοστό 45,9% και τα κορίτσια με ποσοστό 50,5%. Στη συνέχεια η σειρά των παραγόντων είναι ίδια και για τα δύο φύλο με μικρές διαφορές στα ποσοστά. Συγκεκριμένα ο τέταρτος στη σειρά παράγοντας είναι η επιρροή που δέχεται το παιδί από την οικογένεια του και κυρίως τα αγόρια με 44,9%, ενώ τα κορίτσια επηρεάζονται κάπως λιγότερο από τους γονείς

τους, με ποσοστό 34,6%. Επιπλέον η βαρύτητα που δίνουν τα παιδιά στις επιλογές των φίλων τους είναι μεγαλύτερη στα αγόρια με ποσοστό 18,7% σε σχέση με το 14,2% των κοριτσιών. Ακόμη οι παράγοντες της εύκολης πρόσβασης, της εμφάνισης του ποτού και της τιμής του επιδρούν περισσότερο στην επιλογή των αγοριών με 13,8%, 11,1% και 8,5% αντίστοιχα, σε σύγκριση με τα κορίτσια που εμφανίζουν τα εξής ποσοστά 7,1%, 5,8% και 2,7% αντίστοιχα. Στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων είναι ο παράγοντας της τιμής του ποτού ($\chi^2=9,524$, $p=0,002$), από τα αγόρια και το πόσο υγιεινό είναι το ρόφημα ($\chi^2=10,224$, $p=0,001$) από τα κορίτσια.

Ερώτηση 10: Μπορείς να ονομάσεις κάποιες ασθένειες των δοντιών και από τι προκαλούνται;

Γράφημα 3: Ποσοστά (%) γνώσεων για τις ασθένειες των δοντιών κατά φύλο.
Οι αριθμοί του γραφήματος αντιστοιχούν στα εξής :

- 1 : τερηδόνα ✓
- 2 : ουλίτιδα ✓
- 3 : τερηδόνα + ουλίτιδα
- 4 : τερηδόνα + πέτρα ✓
- 5 : ουλίτιδα + πέτρα ✓
- 6 : τερηδόνα + ουλίτιδα + πέτρα
- 7 : χαλάνε, τρύπες
- 8 : δεν γνωρίζω

Μέσα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων γίνεται φανερό ότι τα κορίτσια έχουν περισσότερες γνώσεις από τα αγόρια. Αυτό μπορεί να το αντιληφθεί κανείς από το γεγονός ότι το 40,7% των αγοριών δεν γνώριζαν καμία ασθένεια των δοντιών, σε

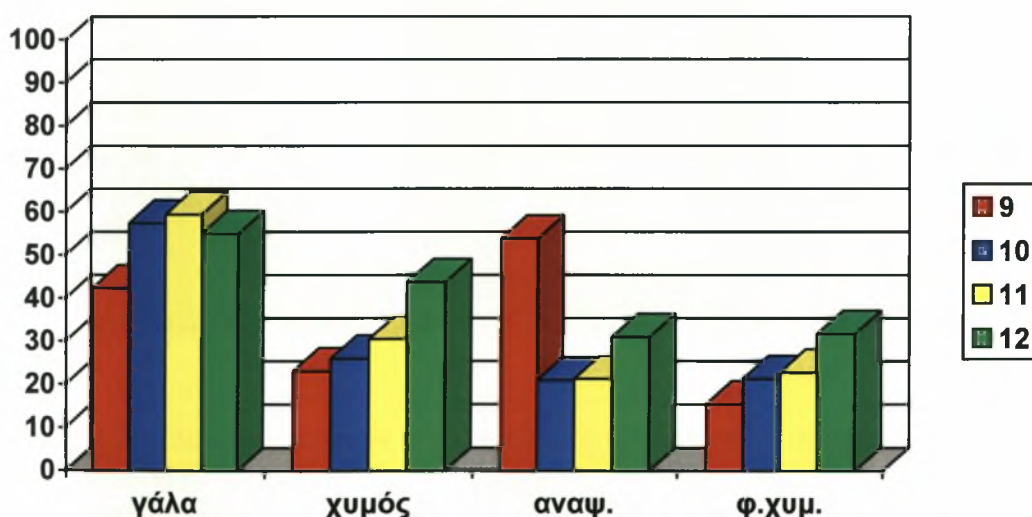
αντίθεση με το 29,5% των κοριτσιών. Στις απαντήσεις των κοριτσιών επικρατούν η τερηδόνα με 36,9% και η ουλίτιδα μαζί με την τερηδόνα με ποσοστό 21%. Τα αγόρια αναφέρουν τις ίδιες ασθένειες με μικρότερο ποσοστό που φτάνει το 30,2% για την τερηδόνα και το 20,3% για τον συνδυασμό ουλίτιδας και τερηδόνας. Επιπλέον ο συνδυασμό «τερηδόνα + ουλίτιδα + πέτρα» υπερिशύει στις απαντήσεις των κοριτσιών με 4,7%, σε σχέση με τα αγόρια που βρίσκεται στο 2,3% των απαντήσεων τους. Οι υπόλοιποι συνδυασμοί απαντήσεων και των δύο φύλων βρίσκονται σε αρκετά μικρά ποσοστά, όπως είναι «τερηδόνα + πέτρα» και «ουλίτιδα + πέτρα» με 1% και 0,3% για τα αγόρια και για τα κορίτσια με 2,4% και 0,3% αντίστοιχα.

2. Αποτελέσματα της εξέτασης της επίδρασης της ηλικίας του παιδιού.

Ένας σημαντικός παράγοντας για την επιλογή των ροφημάτων είναι η ηλικία τους. Το δείγμα των παιδιών που εξετάσαμε περιλαμβάνει τις ηλικίες 9,10,11,12 ετών.

Ερώτηση 1: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ;

Γράφημα 4: Ποσοστά (%) προτιμήσεων διάφορων ροφημάτων κατά ηλικία.

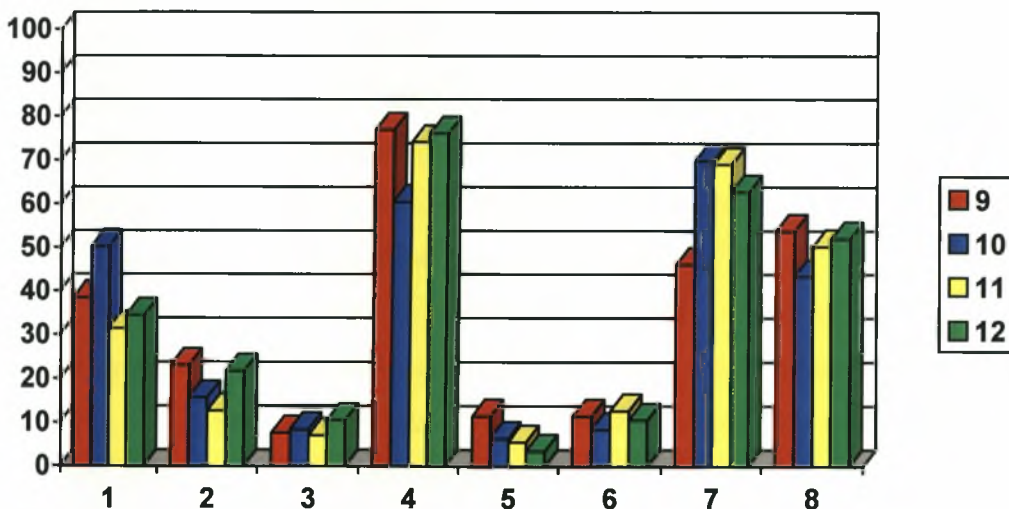

Πρώτα εξετάζουμε την επιλογή ροφημάτων με κριτήριο την ηλικία των παιδιών. Παρατηρώντας το γράφημα 4, βλέπουμε ότι οι επιλογές των παιδιών εξαρτώνται από την ηλικία τους. Συγκεκριμένα τα παιδιά ηλικίας 9 ετών προτιμούν κυρίως τα

αναψυκτικά με ποσοστό 53,8%. Ακολουθεί το γάλα με 42,3% και μετά οι χυμοί με 23,1%, ενώ οι φυσικοί χυμοί επιλέγονται από το 15,4% αυτής της ηλικίας. Στη συνέχεια η ηλικία των 10 ετών επιλέγει το γάλα με 57,4%. Σε δεύτερη προτίμηση έχουν τους χυμούς με 23,1% και τους φυσικούς με 21,3%. Τέλος επιλέγουν τα αναψυκτικά με ποσοστό 20,9%. Την ίδια ακολουθία επιλογής βρίσκουμε και στα παιδιά ηλικίας 11 ετών με κάποια μικρή διαφορά στα ποσοστά. Πρώτα είναι το γάλα με 59,4%, δεύτερο ο χυμός με 30,5%, τρίτο ο φυσικός χυμός με 22,3% και τέλος το αναψυκτικό με 21,3%. Στην ηλικία των 12 ετών τα παιδιά προτιμούν πρώτα το γάλα με 54,9%, ως δεύτερη επιλογή έχουν τους χυμούς με ποσοστό 43,7%. Τέλος με πολύ μικρή διαφορά μεταξύ τους έρχονται οι φυσικοί χυμοί και τα αναψυκτικά με ποσοστά της τάξεως 31,7% και 31% αντίστοιχα. Συνοψίζοντας παρατηρούμε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά στατιστικά σημαντική στην επιλογή των αναψυκτικών ($\chi^2 = 17,874$, $p = 0,000$) και των χυμών ($\chi^2 = 14,011$, $p = 0,003$).

Ερώτηση 2: Τι είναι αυτό που σε κάνει να το προτιμάς;

Γράφημα 5: Ποσοστά (%) επίδρασης διαφόρων παραγόντων στα προτιμώμενα ροφήματα κατά ηλικία.

Οι παράγοντες που αντιστοιχούν στους αριθμούς του παραπάνω γραφήματος:

- 1 : οικογένεια
- 2 : φίλοι
- 3 : εμφάνιση του ποτού
- 4 : γεύση
- 5 : τιμή
- 6 : ευκολία πρόσβασης
- 7 : υγιεινό

8 : ξεδιψά

Μέσα από το γράφημα παρατηρούνται διαφορές κυρίως στις ηλικίες 9 και 10 ετών, ενώ τα παιδιά των άλλων δύο ηλικιών 11 και 12 έχει παρόμοια συμπεριφορά με μικρή διαφορά στα ποσοστά.

Ένα μεγάλο ποσοστό της ηλικίας των 9 ετών, συγκεκριμένα το 76,9%, επιλέγει ένα ρόφημα με κριτήριο την γεύση του, ενώ το πόσο σε ξεδιψά αυτό το επιλέγει με ποσοστό 53,8%. Στη συνέχεια το 46,2% προσέχουν το ρόφημα να είναι υγιεινό, καθώς το 38,5% επηρεάζεται από την οικογένεια του. Ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως 23,1%, σε σχέση με τις άλλες ηλικίες, επηρεάζεται από τις επιλογές των φίλων του. Η ηλικία των 9 ετών δίνει βαρύτητα στη τιμή του ποτού με 11,5% και τέλος τους ενδιαφέρει η εμφάνιση του.

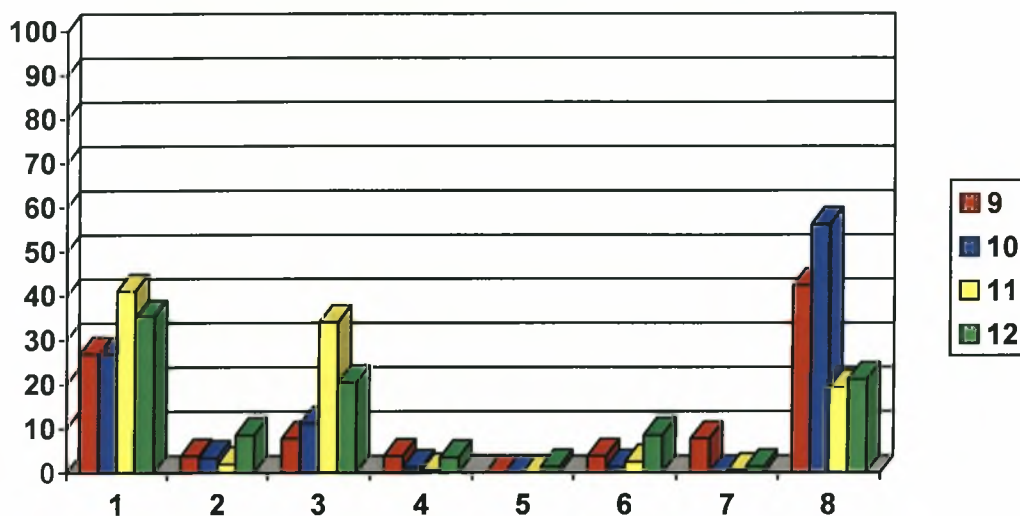
Τα παιδιά στην ηλικία των 10 ετών με ποσοστό 69,8%, επιλέγουν αρχικά ένα ρόφημα με κριτήριο το πόσο υγιεινό είναι. Το 60,4% επηρεάζεται από την γεύση του. Μια σημαντική διαφορά αυτής της ηλικίας σε σχέση με τις υπόλοιπες, είναι το ποσοστό που εμφανίζει να επηρεάζεται από την οικογένεια του, το οποίο φτάνει το 50,2%. Το 43,4% λαμβάνει υπόψη στην επιλογή του, αν το ποτό σε ξεδιψά. Ένα μικρό ποσοστό της τάξεως 15,7% επηρεάζεται από τους φίλους του. Η εμφάνιση και η τιμή του ροφήματος στα παιδιά των 10 ετών επηρεάζει το 8,5% και 6,4% αντίστοιχα.

Οι ηλικίες των 11 και 12 ετών εμφανίζουν ομοιότητα ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των ροφημάτων. Κυρίως τα επηρεάζει περισσότερο η γεύση, με ποσοστό 74,1% και 76,1% αντίστοιχα. Μετά λαμβάνουν υπόψη τους το ποτό να εάν είναι υγιεινό, με 69% τα παιδιά 11 ετών και 62,7% των 12 ετών. Στη συνέχεια επιλέγουν ροφήματα που τους ξεδιψάνε με λίγο μεγαλύτερο ποσοστό, 50,3% των 11 ετών και με λίγο μεγαλύτερο 52,1% τα παιδιά των 12 ετών. Ακολουθεί η επίδραση της οικογένειας, όπου η ηλικία των 11 ετών επηρεάζεται λιγότερο από όλες τις ηλικίες με 31,5%, ενώ τα μεγαλύτερα παιδιά 12 ετών φαίνονται να δέχονται μεγαλύτερη επιρροή με 34,5%. Η επίδραση των φίλων και η εύκολη πρόσβαση του ροφήματος εμφανίζονται με το ίδιο ποσοστό 12,7% στα παιδιά 11 ετών. Αντίθετα η ηλικία των 12 επηρεάζεται με 21,8% από τους φίλους της, ενώ η εμφάνιση και η εύκολη πρόσβαση του ποτού παίρνουν ποσοστό 10,6%. Η ηλικία των 11 ενδιαφέρεται με ποσοστό 7,1% για την εμφάνιση του ροφήματος. Και οι δύο ηλικίες αφήνουν στο τέλος τον παράγοντα της τιμής με 5,3% των 11 και 3,5% των 12 ετών.

Με βάση το στατιστικό κριτήριο χ^2 και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 0,05 σημαντική διαφορά υπάρχει στους παράγοντες της οικογένειας ($\chi^2 = 17,981$, $p = 0,000$) και της γεύσης ($\chi^2 = 14,584$, $p = 0,002$).

Ερώτηση 10: Μπορείς να ονομάσεις κάποιες ασθένειες των δοντιών και από τι προκαλούνται;

Γράφημα 6: Ποσοστά (%) γνώσεων για τις ασθένειες των δοντιών κατά ηλικία.

Οι αριθμοί του γραφήματος αντιστοιχούν στα εξής :

- 1 : τερηδόνα
- 2 : ουλίτιδα
- 3 : τερηδόνα + ουλίτιδα
- 4 : τερηδόνα + πέτρα
- 5 : ουλίτιδα + πέτρα
- 6 : τερηδόνα + ουλίτιδα + πέτρα
- 7 : χαλάνε, τρύπες
- 8 : δεν γνωρίζω

Βλέποντας το γράφημα διακρίνουμε στην πρώτη στήλη, η οποία αντιστοιχεί στην τερηδόνα, να την γνωρίζει το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών της ηλικίας 11 και 12 ετών, με 41,1% και 35,2% αντίστοιχα, ενώ οι ηλικίες 9 και 10 ετών βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο γνώσης με ποσοστό 26,9% και 26,8% αντίστοιχα. Στην δεύτερη στήλη, η ουλίτιδα είναι γνωστή κυρίως από τα παιδιά 12 ετών με 8,5%, ενώ στην ηλικία των 11 την ανέφεραν μόνο το 2%. Ποσοστό μικρότερο βρέθηκε στις άλλες δύο ηλικίες, 3,8% που αντιστοιχεί στην ηλικία των 9 και 3,4% στην ηλικία των 10. Στην επόμενη στήλη, η οποία αναφέρεται στον συνδυασμό «τερηδόνα + ουλίτιδα», το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνει η ηλικία των 11 ετών με 34%, μετά με 20,4%

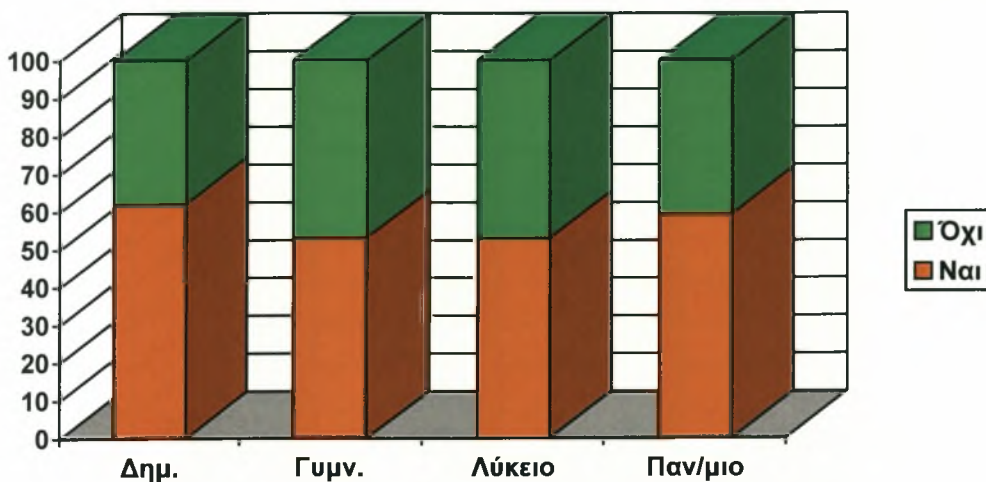
τα παιδιά 12 ετών και με 11,1% τα 10 ετών, ενώ μόλις το 7,7% αντιστοιχεί στην ηλικία των 9. Η τέταρτη στήλη που αναφέρεται στην «τερηδόνα + πέτρα» βρέθηκε σε ελάχιστες απαντήσεις των παιδιών, κάτι που συνέβη και στην πέμπτη στήλη, η οποία αντιστοιχεί στο συνδυασμό «ουλίτιδα + πέτρα», όπου μόνο το 1,4% των παιδιών 12 ετών την ανέφεραν. Ο τελευταίος συνδυασμός «τερηδόνα + ουλίτιδα + πέτρα», που αντιστοιχεί στην έκτη στήλη, βρέθηκε με μεγαλύτερο ποσοστό της τάξεως 8,5% στην ηλικία των 12 ετών. Στην ακόλουθη στήλη εμφανίζεται ένα ποσοστό 7,7% των μικρότερων παιδιών, που αποτελούν το μικρότερο δείγμα και δεν γνώριζαν τα ονόματα των ασθενειών και απάντησαν με ένα δικό τους τρόπο γράφοντας, ότι τα δόντια χαλάνε και δημιουργούνται τρύπες πάνω σε αυτά. Τέλος στην τελευταία στήλη, στην οποία αναγράφονται τα ποσοστά των παιδιών που δεν γνώριζαν τίποτα, το 56,2% που είναι το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνει η ηλικία των 10 ετών, δεύτερη έρχεται η ηλικία των 9 ετών με 42,3%, ακολουθεί η ηλικία των 12 με 21,1% και τελευταία η ηλικία των 11 με 19,3%. Γενικά η ηλικία έχει σημαντική επίδραση στην απάντηση του κάθε παιδιού και στις γνώσεις του ($\chi^2=46,476$, $p=0,000$).

3. Αποτελέσματα της εξέτασης της επίδρασης του μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

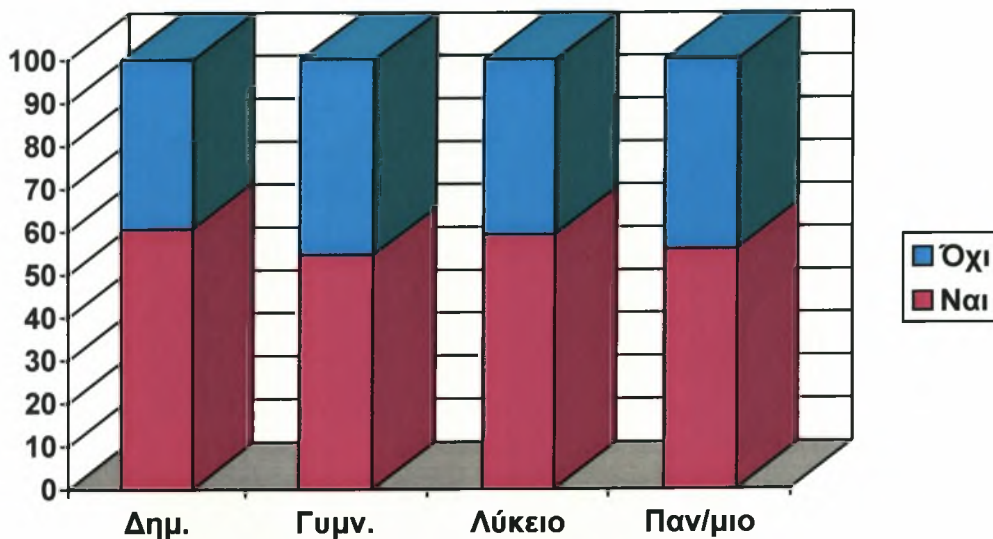
Η εξέταση του μορφωτικού επιπέδου των γονέων είναι μια σημαντική παράμετρος για τις αντιλήψεις που αποκτούν τα παιδιά καθημερινά μέσα από τον τρόπο ζωής του οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι επιλογές των παιδιών και οι γνώσεις τους είναι άμεσα συνδεδεμένες με τις γνώσεις των γονέων.

Ερώτηση 1α: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ; (Προτεινόμενη επιλογή ΓΑΛΑ)

Γράφημα 7: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς το γάλα (αναφέρονται τα ποσοστά %).

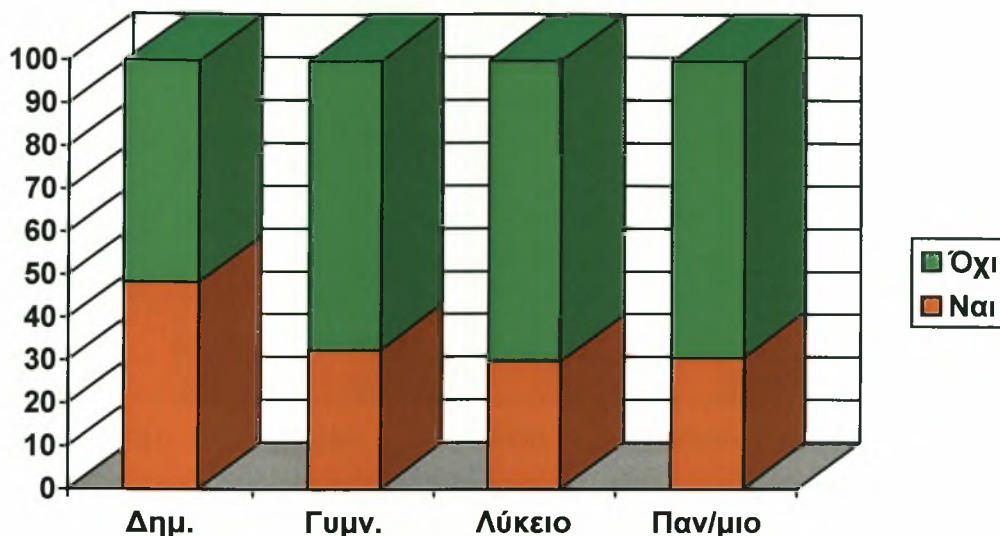
Γράφημα 8: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς το γάλα (αναφέρονται τα ποσοστά %).

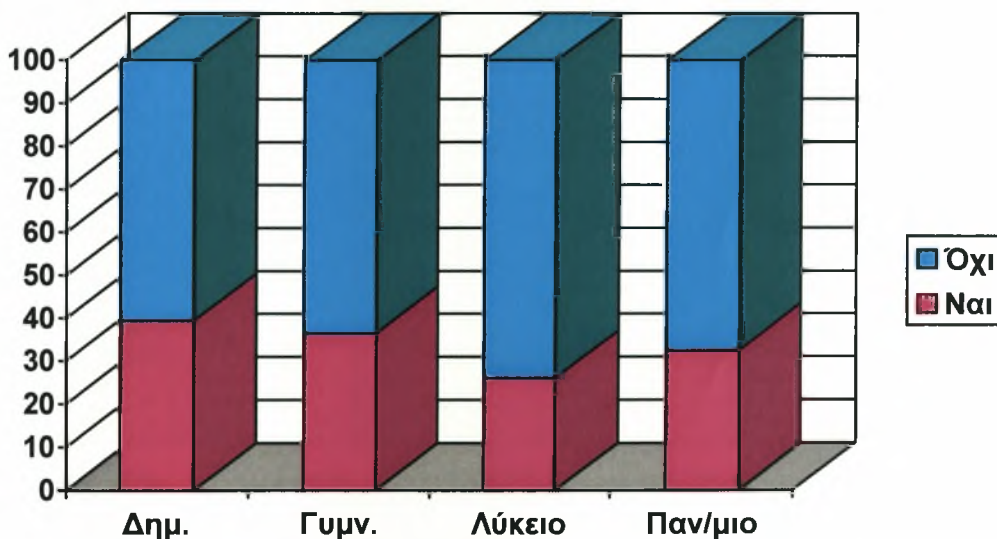
Μέσα από τα γραφήματα 7 και 8 γίνεται αντιληπτό, ότι οι διαφορές στην κατανάλωση του γάλατος είναι ελάχιστες. Συμπεραίνουμε αμέσως ότι το γάλα, ως ρόφημα, θεωρείται απαραίτητο και σημαντικό για την ανάπτυξη του παιδιού από όλους τους γονείς ανεξαιρέτως μορφωτικού επιπέδου.

Ερώτηση 1β: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ; (Προτεινόμενη επιλογή ΧΥΜΟΣ)

Γράφημα 9: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς το χυμό(αναφέρονται τα ποσοστά %).

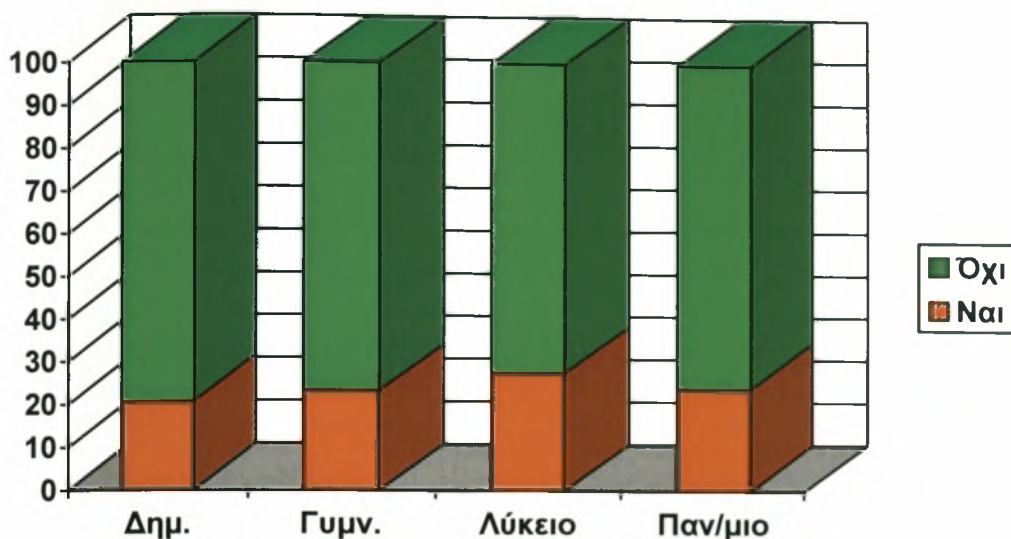
Γράφημα 10: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς το χυμό (αναφέρονται τα ποσοστά %).

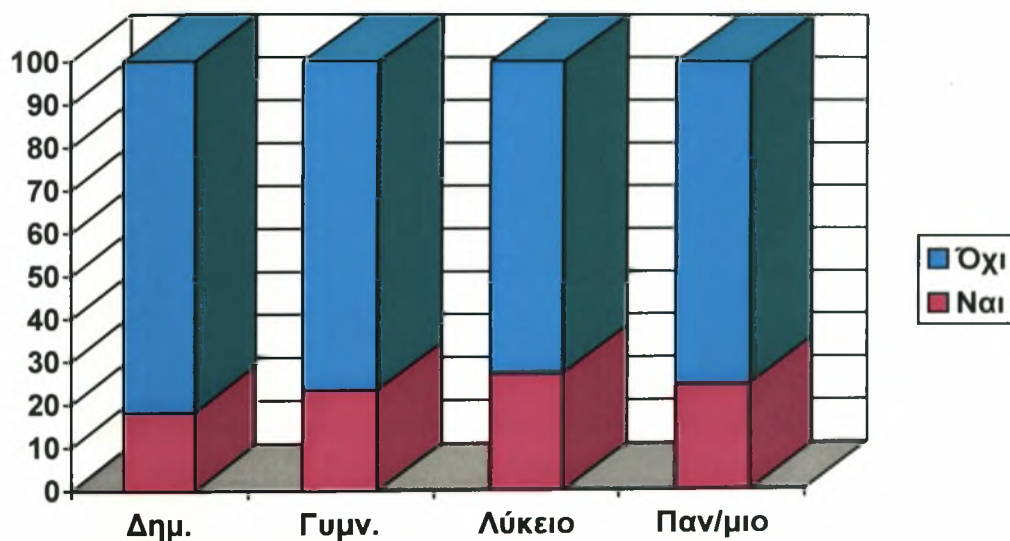
Διακρίνει κανείς βλέποντας τα γραφήματα 9 και 10, ότι τα παιδιά των γονέων που ολοκλήρωσαν το δημοτικό καταναλώνουν περισσότερο έτοιμους χυμούς, σε σχέση με τα υπόλοιπα.

Ερώτηση 1γ: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ; (Προτεινόμενη επιλογή ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ)

Γράφημα 11: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς τα αναψυκτικά(αναφέρονται τα ποσοστά %).

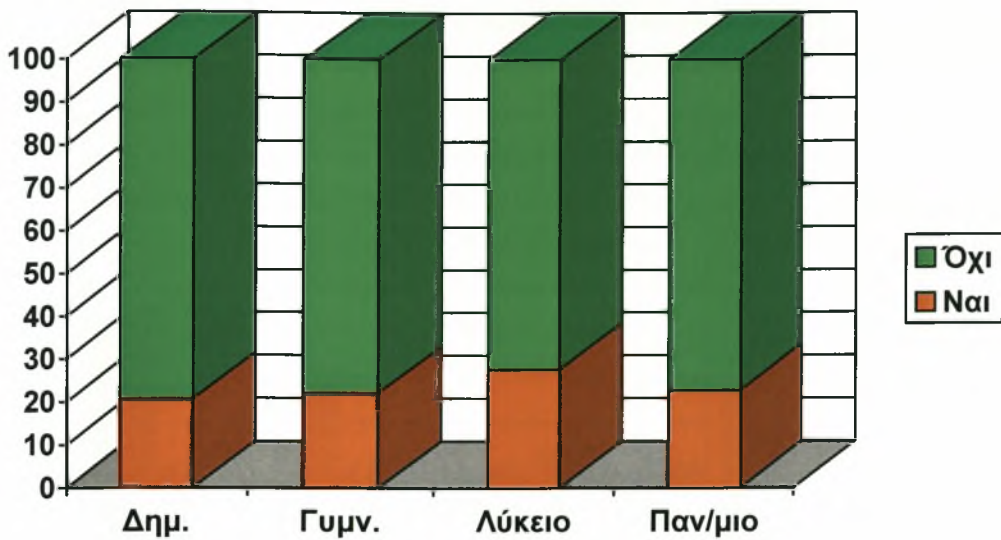
Γράφημα 12: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς τα αναψυκτικά (αναφέρονται τα ποσοστά %)

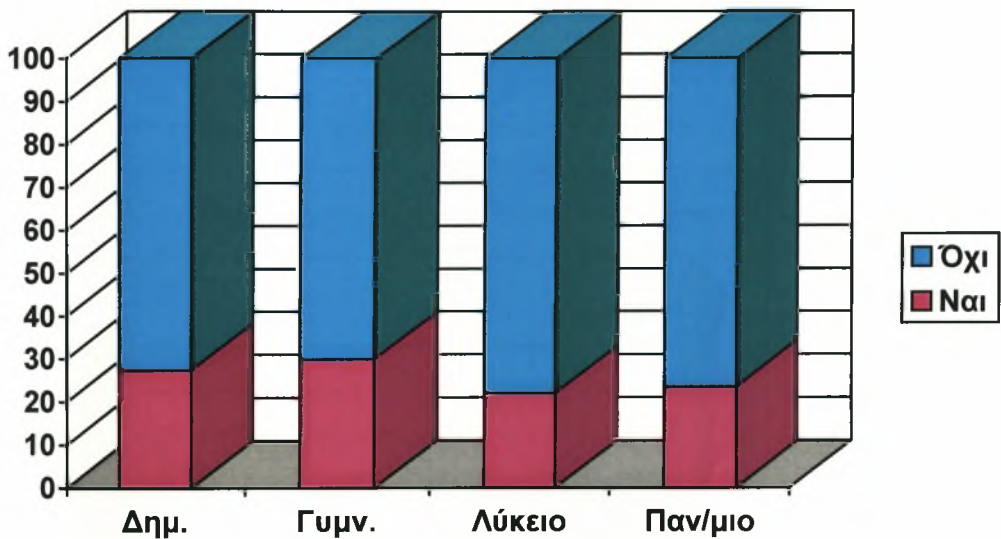
Η κατανάλωση αναψυκτικών δε φαίνεται να σχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Ερώτηση 1δ: Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ; (Προτεινόμενη επιλογή ΦΥΣΙΚΟΣ ΧΥΜΟΣ)

Γράφημα 13: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς τον φυσικό χυμό(αναφέρονται τα ποσοστά %).

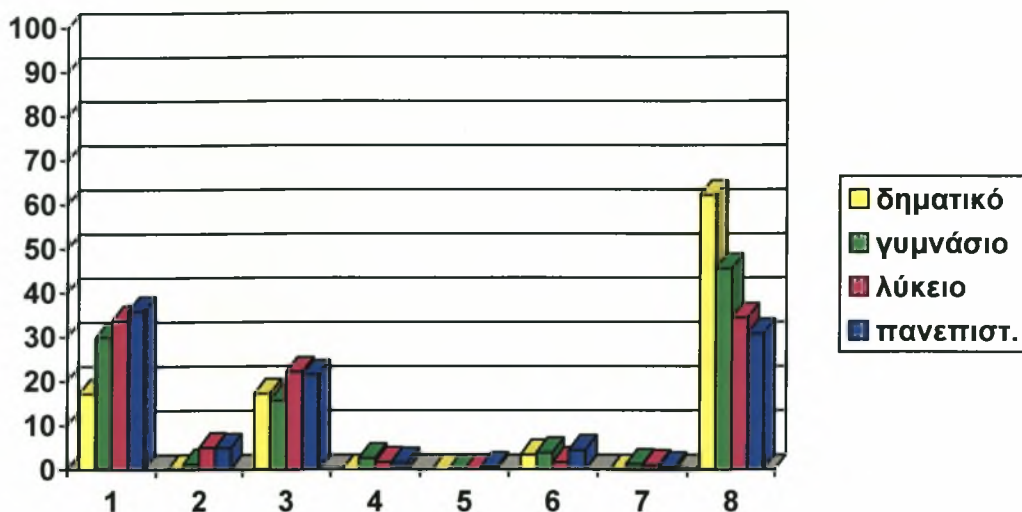
Γράφημα 14: Επίδραση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις προτιμήσεις των παιδιών ως προς τον φυσικό χυμό (αναφέρονται τα ποσοστά %).

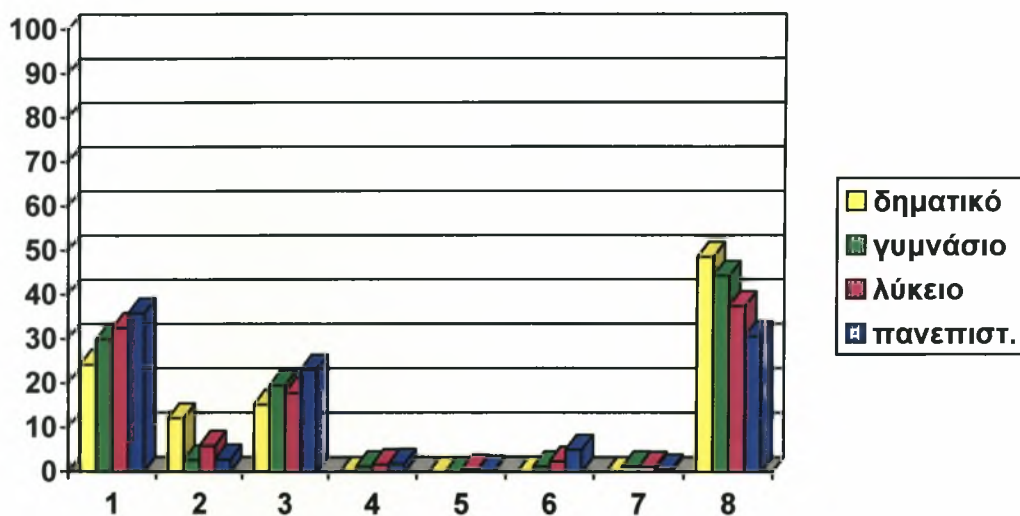
Στα παραπάνω γραφήματα 13 και 14 βλέπουμε μία αντίθεση στην αυξομείωση. Συγκεκριμένα στο γράφημα που αναφέρεται στο μορφωτικό επίπεδο του πατέρα διακρίνουμε μια μικρή ανοδική πορεία από τα αριστερά προς τα δεξιά, ενώ στις μητέρες γίνεται το ακριβώς αντίθετο έχουμε, δηλαδή, μείωση του ποσοστού κατανάλωσης. Φαίνεται ότι και εδώ δεν παίζει ρόλο το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Ερώτηση 10: Μπορείς να ονομάσεις κάποιες ασθένειες των δοντιών και από τι προκαλούνται;

Γράφημα 15: Ποσοστά (%) επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα στις γνώσεις των παιδιών για τις ασθένειες των δοντιών.

Γράφημα 16: Ποσοστά (%) επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις γνώσεις των παιδιών για τις ασθένειες των δοντιών.

Οι αριθμοί του γραφήματος αντιστοιχούν στα εξής :

- 1 : τερηδόνα
- 2 : ουλίτιδα
- 3 : τερηδόνα + ουλίτιδα
- 4 : τερηδόνα + πέτρα
- 5 : ουλίτιδα + πέτρα
- 6 : τερηδόνα + ουλίτιδα + πέτρα
- 7 : χαλάνε, τρύπες
- 8 : δεν γνωρίζω

Στα τελευταία γραφήματα 15 και 16 εξετάζεται η επίδραση του μορφωτικού επιπέδου των γονέων στις γνώσεις των παιδιών πάνω στις ασθένειες των δοντιών.

Η επίδραση του μορφωτικού επιπέδου των γονέων γίνεται φανερή στην πρώτη, στην τρίτη και την τελευταία στήλη του γραφήματος. Στην πρώτη στήλη, όπου αναφέρετε η ασθένεια της τερηδόνας, το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνουν τα παιδιά που ο πατέρας και η μητέρα τους έχουν ολοκληρώσει το πανεπιστήμιο και το λύκεια. Κάτι που συμβαίνει και στην τρίτη στήλη, η οποία αντιστοιχεί στον συνδυασμό «τερηδόνα + ουλίτιδα». Ενώ στην τελευταία στήλη, η οποία αντιστοιχεί στην απάντηση των παιδιών «δεν γνωρίζω τίποτα», επικρατούν τα παιδιά που οι γονείς τους έχουν τελειώσει μόνο το δημοτικό ή το γυμνάσιο. Μετά από τη στατιστική ανάλυση ο πατέρας φαίνεται να έχει την κύρια επίδραση στις γνώσεις του παιδιού ($\chi^2=12,880, p=0,005$).

3.2 Συμπεράσματα

Το δείγμα μας το αποτέλεσαν 600 παιδιά από διάφορα δημοτικά σχολεία της Λάρισας, ηλικίας 9,10,11 και 12 ετών. Το μεγαλύτερο μέρος το καταλάμβαναν οι ηλικίες των 10 και 11 ετών, ενώ ο αριθμός των 12 ετών ήταν αρκετά μεγαλύτερος από το ελάχιστο δείγμα των 9 χρονών που ήταν μόνο 26 παιδιά. Το ερωτηματολόγιο, που αποτέλεσε το εργαλείο αυτής της έρευνας, σχεδιάστηκε με κατάλληλες και κατανοητές ερωτήσεις, για να μπορούν να απαντήσουν όλες οι ηλικίες.

Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν, ότι σε όλες τις ηλικίες των παιδιών σε πρώτη προτίμηση υπάρχει το γάλα, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί ο χυμός, τα αναψυκτικά και τέλος οι φυσικοί χυμοί. Ιδιαίτερα τα αγόρια πίνουν περισσότερο γάλα και αναψυκτικά σε σχέση με τα κορίτσια που προτιμούν τους φυσικούς ή μη χυμούς. Με κριτήριο την ηλικία των παιδιών οι προτιμήσεις δεν παραμένουν ίδιες. Τα παιδιά ηλικίας 9 και 10 ετών προτιμούν λιγότερο τους φυσικούς και μη χυμούς, σε αντίθεση με τα μεγαλύτερα παιδιά, που τους επιλέγουν περισσότερο. Τα μικρότερα παιδιά προτιμούν περισσότερο τα αναψυκτικά, ένα γεγονός που αντιτίθεται σε άλλες μελέτες, οι οποίες έδειξαν ότι τα παιδιά κάτω των 10 ετών πίνουν πιο πολλά φρουτοποτά ενώ εκείνα άνω των 10 ετών πίνουν πιο πολλά ανθρακούχα ποτά (Walker, Gregory, Bradnock, Nunn, & White, 2000; British Soft Drinks Association, 2000).

Μέσα στους παράγοντες που επηρεάζουν τα παιδιά είναι η γεύση του ροφήματος. Η σπουδαιότητα της γεύσης στην επιλογή των παιδιών στα ποτά συμφωνεί με την εργασία του Shepherd, ο οποίος πρότεινε ότι η αρέσκεια ενός ατόμου στην απόλαυση ενός συγκεκριμένου φαγητού είναι συνήθως ο καθοριστικός παράγοντας στην επιλογή του φαγητού (Shepherd, 1999). Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που λαμβάνουν υπόψη τα παιδιά στην επιλογή τους είναι κατά πόσο ένα ρόφημα τους ξεδιψά.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει κυρίως τα παιδιά 9 και 10 ετών στην επιλογή τους είναι οι γονείς. Σε αυτό συμφωνεί και η έρευνα του Dibb, ο οποίος βρήκε ότι πριν από την είσοδο του παιδιού στο σχολείο, ο τρόπος διατροφής του επηρεάζεται σημαντικά από τις εμπειρίες του μέσα στην οικογένεια (Dibb, 1993). Ο DeBiase μάλιστα βρήκε ότι οι διατροφικές συνήθειες και οι προτιμήσεις στα φαγητά καθιερώνονται από την πρώιμη παιδική ηλικία (DeBiase, 1991). Στο

συμπέρασμα αυτό συμφωνεί και η μελέτη των May & Waterhouse, η οποία έδειξε ότι τα παιδιά 8-9 ετών συχνά δοκίμαζαν τα ποτά των γονέων τους. Επιπλέον έρευνα έχει αποδείξει ότι τα παιδιά, των οποίων οι γονείς πίνουν τακτικά ροφήματα, (π.χ χυμούς και αναψυκτικά) είναι πιθανότερο να καταναλώσουν περισσότερο αυτά τα μη αλκοολούχα ποτά, από παιδιά των οποίων οι γονείς δεν πίνουν τακτικά τέτοια ποτά (Grimm, Harnack, & Story, 2004). Από αυτά τα αποτελέσματα μπορούμε να καταλάβουμε πόσο σημαντικός είναι ο τρόπος συμπεριφοράς των γονέων μέσα στο σπίτι, καθώς αποτελούν για τα παιδιά πρότυπο συμπεριφοράς, τουλάχιστον τα πρώτα χρόνια της ηλικίας τους.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την επιλογή των παιδιών, όμως με μικρότερο ποσοστό από εκείνο των γονέων, είναι η επιρροή που δέχονται από τους φίλους τους. Τα παιδιά θέλοντας να γίνουν αποδεκτοί από μία παρέα, πολλές φορές ταυτίζονται με αυτήν ακόμη και σε θέματα διατροφής. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται σε αντίθεση με την μελέτη των May & Waterhouse, στην οποία τα παιδιά δήλωσαν ότι δεν επηρεάζονται στις επιλογές τους από τους φίλους τους. Οι ερευνητές, όμως, παρατήρησαν ότι τα μικρότερα παιδιά των 8-9 ετών, θέλουν να μοιάζουν με τους φίλους τους κι όχι τα παιδιά που βρίσκονταν στην ηλικία των 13-14 ετών (May, & Waterhouse, 2003). Πράγματι, στις μικρότερες ηλικίες παρατηρήθηκε ένα μεγαλύτερο ποσοστό επιρροής από τους φίλους σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικίες. Πρέπει να τονίσουμε πάντως ότι η επιρροή από ομάδες συνομήλικων είναι συνήθως υποσυνείδητη και τα μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να μην συνειδητοποιούν πόση επιρροή έχουν οι φίλοι τους πάνω τους (May, & Waterhouse, 2003).

Η παρούσα μελέτη, επίσης, συμφωνεί με μια προηγούμενη, η οποία βρήκε ότι στα μικρότερα παιδιά αρέσουν τα φαγητά στα οποία εκτίθενται περισσότερο (Dibb, 1993). Αντίθετα η μελέτη των May & Waterhouse, βρήκε ότι τα μικρότερα παιδιά αν πίνουν ένα ποτό συνέχεια το βαριούνται.

Στην επίδραση της διαφήμισης, τα αποτελέσματα συμφωνούν με την έρευνα της MAFF ότι τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν τον πειστικό χαρακτήρα της διαφήμισης μέχρι την μέση παιδική ηλικία (National Food Alliance, 1996). Επιπλέον, η μελέτη μας έρχεται να συμφωνήσει με τα αποτελέσματα της έρευνας των May & Waterhouse, στα οποία τα παιδιά 8-9 ετών καταλαβαίνουν ότι οι διαφημίσεις προσπαθούν να τους κάνουν να αγοράσουν το ποτό. Μια προηγούμενη μελέτη έδειξε ότι η διαφήμιση έχει σημαντική επιρροή στις επιλογές των παιδιών στα φαγητά (Dibb, 1993), αν και τα παιδιά στην παρούσα μελέτη δεν αντιλήφθηκαν κάτι τέτοιο.

Η μελέτη μας επαλήθευσε την τελευταία μας υπόθεση, ότι τα παιδιά δεν γνωρίζουν τις επιπτώσεις των ροφημάτων στα δόντια τους. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται να συμφωνήσει με αυτό των May & Waterhouse, ότι δηλαδή η γνώση των παιδιών για την οδοντική υγιεινή, η οποία επηρεάζεται από τους συσκευασμένους χυμούς και τα ανθρακούχα ποτά, ήταν μπερδεμένη και φαίνεται ότι χρειάζεται περισσότερη ενημέρωση. Αν και τα περισσότερα παιδιά παραδέχθηκαν ότι υπάρχουν μη υγιεινά ροφήματα, όπως π.χ. τα αναψυκτικά, δεν γνώριζαν ακριβώς τις επιπτώσεις τους στα δόντια τους. Τα μεγαλύτερα παιδιά απλώς ανέφεραν τις σημαντικότερες ασθένειες των δοντιών, όπως είναι η τερηδόνα και η ουλίτιδα, όμως δεν γνώριζαν ποιες είναι οι αιτίες που δημιουργούν αυτές τις ασθένειες στα δόντια. Όσο αφορά τον όρο 'διάβρωση των δοντιών' προφανώς τα παιδιά δεν τον γνωρίζουν καθόλου. Αντίστοιχα, στην μελέτη των May & Waterhouse, τα πιο ενημερωμένα παιδιά, που ήταν και τα μεγαλύτερα, είχαν διδαχθεί για την διάβρωση στα μαθήματα φυσικής στο σχολείο (May, & Waterhouse, 2003).

Η έρευνα μας επιπλέον βρήκε ότι σημαντικά πρόσωπα που μπορούν να βοηθήσουν στην αλλαγή συμπεριφοράς των παιδιών απέναντι στα βλαβερά ποτά είναι ο οδοντίατρος και οι γονείς μέσα από σωστές και εμπειριστατωμένες εξηγήσεις που θα τους προσφέρουν με τις γνώσεις τους. Επιπλέον ένας σημαντικός αριθμός παιδιών δήλωσε ότι θα σταματούσε να πίνει βλαβερά ποτά, όταν έβλεπε τα δόντια του να χαλάνε.

Από όλα τα παραπάνω αποτελέσματα γενικά συμπεραίνουμε ότι τα παιδιά προτιμούν το γάλα καθώς το θεωρούν υγιεινό, όμως η γεύση των αναψυκτικών και των χυμών είναι ένας σημαντικός παράγοντας που τα ωθεί να τα επιλέξουν. Φάνηκε ότι τα παιδιά μπορούν να ξεχωρίζουν τα υγιεινά και μη υγιεινά ροφήματα, όμως δεν έχουν γνώση των επιπτώσεων των βλαβερών ποτών στα δόντια τους.

Μέσα από τη μελέτη μας συγκεντρώθηκαν σημαντικές πληροφορίες για τις επιλογές των ροφημάτων των παιδιών τους παράγοντες που τις επηρεάζουν, καθώς και τις γνώσεις που κατέχουν τα παιδιά για τις επιπτώσεις τους στα δόντια τους. Πιστεύουμε ότι είναι μια προκαταρκτική μελέτη, η οποία προσφέρει ερεθίσματα για περαιτέρω έρευνες, διότι είναι ένα θέμα σημαντικό για τα παιδιά. Η μελέτη επίσης έδειξε ότι οι γνώσεις των παιδιών, οι απόψεις και η συμπεριφορά τους μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους.

Είναι σημαντικό να δημιουργηθούν προγράμματα ενημέρωσης, όχι μόνο για τα παιδιά, αλλά κυρίως για τους γονείς, καθώς η πιο αποτελεσματική στρατηγική θα

είναι να αλλάξουμε πρώτα την συμπεριφορά των γονέων. Οι τελευταίοι, έτσι, θα οδηγούνται στο να καταναλώνουν πιο υγιεινά ποτά και να επηρεάζουν ανάλογα τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα το παιδί από μικρή ηλικία, παίρνοντας σαν παράδειγμα τους γονείς του, να μάθει να τρέφεται σωστά και να αποφεύγει τα βλαβερά ποτά.

Συνοψίζοντας, η σωστή καθοδήγηση των γονέων σε συνδυασμό με την παιδεία από το σχολείο, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συμπεριφορά των παιδιών. Οι παιδαγωγοί πρέπει συνεχώς να είναι ενήμεροι για κάθε θέμα που αφορά στην υγιεινή διατροφή, διότι είναι τα πρόσωπα που μπορούν να πληροφορήσουν τα παιδιά δίνοντας τους εμπεριστατωμένες εξηγήσεις, για το τι ρόφημα πρέπει να καταναλώνουν ή όχι και ποιες είναι οι επιπτώσεις τους στην υγεία τους.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Attin , T. , Weiss , K. , Becker , K. , Buchalla , W. , & Wiegand , A. (2005). Impact of modified acidic soft drinks on enamel erosion. *Oral Biology*, 11, 7-12.
- ❖ Bartlett , D. W. , Coward , P. Y. , Nikkah C. , & Wilson R. F. (1998). The prevalence of tooth wear in a cluster sample of adolescent schoolchildren and its relationship with potential explanatory factors. *British Dental Journal*, 184, 125-129.
- ❖ British Soft Drinks Association. (2000). The 2000 Sucralose Soft Drinks Report. London: *British Soft Drinks Association*, 4-27.
- ❖ DeBiase , C. B. (1991). Dental Health Education. Theory and Practice. Philadelphia: *Lea & Febiger*.
- ❖ Dibb , S. E. (1993). Children: Advertiser's Dream, Nutrition Night-mare? The Case for More Responsibility in Food Advertising. London: *National Food Alliance*, 1-6.
- ❖ Dugmore , C. R. , & Rock , W. P. (2004). A multifactorial analysis of factors associated with dental erosion. *British Dental Journal*, 196, 279-286.
- ❖ Grimm , G. C. , Harnack , L. , & Story , M. (2004) Factors associated with soft drinks consumption in school-aged children. *J Am Diet Assoc.*, 104, 1244-1249.
- ❖ Harley , K. (1999). Tooth wear in the child and the youth. *British Dental Journal*, 186,492-496.
- ❖ Hattab , F. , Yassin O. (2000). Etiology and diagnosis of tooth wear: a literature review and presentation of selected cases. *International Journal of*

Prosthodontics, 13,101-107.

- ❖ Lussi , A. , Jaeggi , T. , & Zero D. (2004). The Role of Diet in the Aetiology of Dental Erosion. *Caries Research*, 38, 34-44.
- ❖ May , J. , & Waterhouse , P. J. (2003). Dental erosion and soft drinks: a qualitative assessment of knowledge, attitude and behaviour using focus groups of schoolchildren. A preliminary study. *International Journal of Paediatric Dentistry*, 13, 425-433.
- ❖ Moss , S. J. (1998). Dental Erosion. *International Dental Journal*, 48, 529-539.
- ❖ National Food Alliance. (1996). Adwatch Newsletter 7. London: *National Food Alliance*, 1-4
- ❖ Shepherd , R. (1999). Social determinants of food choice. *Proceedings of Nutrition Society*, 58, 807-812.
- ❖ Walker , A. , Gregory , J. , Bradnock , G. , Nunn , J. , & White , D. (2000). National Diet and Nutrition Survey: Young People Aged 4-18 Years. London: *The Stationary Office*, 2, 27-111.
- ❖ Βάρβογλη, Λ. (2003). Μαμά, θέλω! Μπαμπά, δώσε! *Το Βήμα*. Αρ. Φύλλου 13899.
- ❖ Ρούση , Χ. (2002). «Παιδί και διαφήμιση». Τροφή, Διατροφή, Ανατροφή. Αθήνα: *τυπωθήτω*, 49-70.
- ❖ Σαρλικιώτου , Π. (1991). Διαφήμιση και παιδί. *Ψυχολογικό Σχήμα*, 6, 7-14.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο

Κορίτσι

Αγόρι

2. Ηλικία

3. Ο πατέρας σου έχει τελειώσει :

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Λύκειο

Πανεπιστήμιο

4. Η μητέρα σου έχει τελειώσει :

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Λύκειο

Πανεπιστήμιο

5. Τι σου αρέσει να πίνεις πιο πολύ (π.χ. αναψυκτικά, γάλα, χυμούς);

6. Γιατί σου αρέσει;

7. Τι είναι αυτό που σε κάνει να το προτιμάς;

η οικογένεια σου

οι φίλοι σου

η εμφάνιση του

η γεύση του

η τιμή του

γιατί το βρίσκεις εύκολα

γιατί είναι υγιεινό

γιατί σε ξεδιψά

8. Σου αρέσει κάποια συγκεκριμένη διαφήμιση αναψυκτικού, χυμού, γάλατος ή άλλου ποτού;

9. Γιατί σου αρέσει;

10. Πιστεύεις ότι αυτά που δείχνουν στις διαφημίσεις είναι αλήθεια;

11. Σε βοηθά η διαφήμιση να αποφασίσεις ποιο ποτό να διαλέξεις;

12. Τι θα σε έκανε να σταματήσεις να πίνεις το αγαπημένο σου αναψυκτικό, γάλα, χυμό ή άλλο ποτό;

13. Με ποιο άλλο θα το αντικαθιστούσες και γιατί;

14. Πιστεύεις ότι υπάρχουν υγιεινά και μη υγιεινά ποτά;

Ναι

Όχι

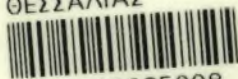
15. Εάν ναι ποια νομίζεις ότι κάνουν καλό και ποια κακό;

16. Μπορείς να ονομάσεις κάποιες ασθένειες των δοντιών και από τι προκαλούνται;

17. Τι θα σε βοηθούσε να σταματήσεις να πίνεις ποτά που βλάπτουν τα δόντια σου;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000085008